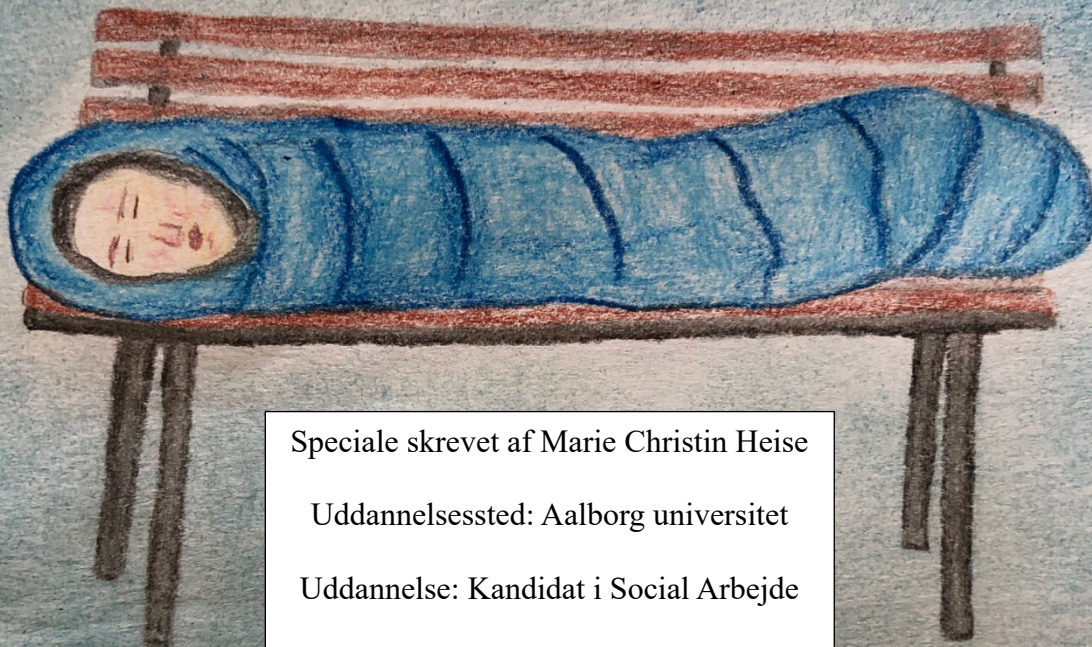

Mennesker i hjemløshed og rettigheder

People Living in Homelessness and rights

Speciale skrevet af Marie Christin Heise

Uddannelsessted: Aalborg universitet

Uddannelse: Kandidat i Social Arbejde

Vejleder: Trond Beldo Klausen

Antal anslag: 144.013

Tak til alle informanterne, tak til jer der
har hjulpet mig i kontakt med
informanterne og tak til Trond Beldo
Klausen for god vejledning

Billede illustreret af
Marie Christin Heise

English summary

My thesis is about how a foundation can be created so that people living in homelessness can excess their rights to a greater extent and can develop their capabilities. I have conducted five interviews with 6 interviewees. The interviewees either work closely with people living in homelessness and/or other vulnerabilities such as drug use or mental illness or have had experiences with homelessness and other vulnerabilities themselves. Two of the interviewees are from the Danish homeless user organization SAND. Three are social workers from different NGOs, and one is a social worker from a municipal agency.

Firstly, I examine some of the obstacles that people living in homelessness and with other vulnerabilities may face in obtaining their rights. Based on the interview material, I argue that they might have difficulties in planning and organizing their lives and everyday lives, which makes it difficult to life up to requirements such as notices and meetings in municipal bodies. Furthermore, some have traumatic backgrounds and experiences that negatively affect their trust in public services and in people in general.

Secondly, I examine beneficial ways in organizing and executing social work. I thus argue that a flexible and individually organized approach is beneficial. Furthermore, I argue that trust and the trust building work as an entrance to further help. Additionally, an approach of meeting everyone as equals and with respect and recognition is beneficial. Also, peer support and thereby the relations between people with similar experiences can work as a foundation for developing together.

Thirdly, I examine the organization of social work on an interorganizational level. Some of the NGOs, SAND and the social worker from a municipal agency offer to follow homeless people and people with other vulnerabilities to their meetings in different public bodies. This serves two functions A) It helps building a relation between the people that are experiencing homelessness and other vulnerabilities and the public bodies. B) Making sure that the people living in homeless and with other vulnerabilities rights are obtained. Furthermore, the NGOs serve a role that is different two the role of the public sector and works as a supplement. This is often recognized by the municipality. I see one example of a collaboration between two NGOs and the municipality that was formed both in the design phase and the implementation phase of policy. Apart from that a collaboration at a practical level takes part but is characterized by being uncoordinated and unorganized and person based. A greater degree of coordination and organization in the collaboration could be beneficial. Additionally, I argue that a

higher degree of citizen involvement in terms of involving SAND in the processes around identification of problems and possible solutions to these when it comes to public services and homeless people could be beneficial, since they have a user's perspective on these. Besides it could be beneficial if an individual from the public service could come to SAND premises on a fixed time each week or each month to attain the cases where exemplary homeless can get nemID.

Lastly, I examine the implementation of the homelessness reform from 2023. All the interviewees agree that it may have a great effect on most, but they worry about the remaining group that may not benefit from it, and that they should not be forgotten.

Indholdsfortegnelse

Problemfelt	6
Problemformulering.....	8
Litteraturreview	8
Begrebsafklaring	10
Teori.....	13
<i>Nussbaums Kapabilitetstilgang</i>	<i>14</i>
<i>Honneths anerkendelsesteori</i>	<i>16</i>
<i>Peer support</i>	<i>17</i>
<i>Organisatoriske grænseflader</i>	<i>17</i>
<i>Samskabelse</i>	<i>18</i>
Empiri	19
<i>Adgang til feltet</i>	<i>20</i>
<i>Informanter</i>	<i>20</i>
<i>Transskribering</i>	<i>22</i>
Metode	22
<i>Videnskabsteori</i>	<i>22</i>
<i>Hermeneutik</i>	<i>22</i>
<i>Abduktiv arbejdsproces</i>	<i>23</i>
<i>Semistrukturerede interviews</i>	<i>24</i>
<i>Anonymisering</i>	<i>25</i>
<i>Kritikform</i>	<i>26</i>
<i>Analysestrategi</i>	<i>26</i>
<i>Kodning af interviews</i>	<i>27</i>
ANALYSE.....	28
<i>Målgruppen.....</i>	<i>28</i>
<i>Muligheden for at kunne planlægge</i>	<i>28</i>
<i>Svigt og mangel på anerkendelse</i>	<i>32</i>
<i>Delkonklusion</i>	<i>36</i>
<i>Udformningen af det sociale arbejde.....</i>	<i>36</i>
<i>Fleksibilitet og tilgængelighed i det sociale arbejde.....</i>	<i>37</i>
<i>Tillid som udgangspunkt i det sociale arbejde</i>	<i>39</i>
<i>Ligeværd, værdighed</i>	<i>43</i>

Peer support.....	45
Delkonklusion	48
<i>Samskabelse, samspil og samarbejde mellem NGO'er og det offentlige.....</i>	<i>49</i>
Bisidning	49
Sammenspil, Samskabelse.....	50
Borgerinddragelse	55
Delkonklusion	57
<i>Set i forhold til hjemløse reformen.....</i>	<i>58</i>
Hjemløse reformen	59
Lukning af paragraf 104 nat pladserne i Aarhus Kommune	64
Delkonklusion	65
Konklusion	66
Litteraturliste	68

Problemfelt

Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd og trivsel i Danmark VIVE udarbejder hvert andet år en kortlægning af hjemløshed i Danmark. Kortlægningen foregår i uge 6 og den seneste udkom med afsæt i data fra uge 6 i 2022. Denne viser et generelt fald i antallet af hjemløse personer mellem 2019 og 2022 (Benjaminsen, 2022, s. 8, 13). Der blev således registreret 5789 hjemløse personer 2022 (Benjaminsen, 2022, s. 15), mens der i 2019 blev registreret 6431 personer i hjemløshed, hvilket svarer til et fald på 10% i perioden (Benjaminsen, 2022, s. 18-19). Det er jo positivt med et fald i antallet af hjemløse. Ser vi på fordelingen mellem de forskellige typer af hjemløshed, kan vi desuden se at der er sket et fald antallet af gadesovere fra 732 i 2019 til 535 i 2022 (Benjaminsen, 2022, s. 9, 19). Desuden er der sket et fald i antallet af hjemløse der har benyttet natvarmestuer fra 313 i 2019 til 248 personer i 2022 (Benjaminsen, 2022, s. 19) 146 af de personer der overnattede på gaden, i et skur, en trappeopgang, i telt eller lignende i løbet af uge 6, benyttede sig også af en natvarmestue i løbet af ugen. Disse er dog registreret som gadesovere i kortlægningen, grundet et metodisk hierarkisering princip, hvor den mest udsatte overnatningstype, som en hjemløs i opgørelsen har benyttet sig af i løbet af ugen, er den som personen registreres under (Benjaminsen, 2022, s. 16). 9% af de registrerede hjemløse var gadesovere, mens 4% blev registreret som brugere af natvarmestuer (Benjaminsen, 2022, s. 16). Der ses ligeledes et fald i antallet af sofasovere, dvs. de hjemløse, der har overnattet midlertidigt hos familie, venner eller bekendte, fra 1630 i 2019 til 1152 i 2022. Gruppen af sofasovere er den næststørste gruppe og udgør 20%. Den største gruppe af hjemløse, udgør dem der benytter sig af paragraf 110-boformerne. Denne gruppe udgør således 47% af det samlede antal hjemløse i 2022. Parallelt med faldet i de andre grupper af hjemløse former, ses der en stigning i antallet af denne gruppe, fra 2290 i 2019 til 2736 i 2022 (Benjaminsen, 2022, s. 9, 11-12,16-17, 20).

Ses der på antallet af hjemløse med et geografisk blik, fremgår det at over halvdelen af de registrerede hjemløse i Danmark er fra de fire største Kommuner, således er over halvdelen registreret i hhv. hovedstadsområdet, Aarhus, Odense og Aalborg (Benjaminsen, 2022, s. 24). Aarhus Kommune står desuden for en stor del af faldet i antallet af hjemløse. Der var således 750 hjemløse i 2019 mod 507 i 2022. Antallet af hjemløse er således faldet med en tredjedel Aarhus (Benjaminsen, 2022, s. 24-25). Aarhus Kommune har haft et relativt stort antal unge hjemløse, og har haft fokus på og stor succes med

at nedbringe andelen af unge hjemløse (Benjaminsen, 2022, s. 9, s. 46) Ses der udelukkende på gadesovere i Aarhus Kommune, har antallet dog været relativt ensartet siden 2009, og dermed over hele den periode hvor VIVE har foretaget en optælling af hjemløse. Antallet af gadesovere i Aarhus Kommune har således ligget mellem 53 i 2011 og 69 i 2019. I 2022 blev der registreret 61 antal gadesovere (Benjaminsen, 2022, s. 28).

Gadesovere er en meget sårbar gruppe af hjemløse. Det er den gruppe af hjemløse, hvori de fleste har været langvarigt hjemløse, dvs. i 2 år eller mere. 51% af gadesoverne har således været langvarigt hjemløse. En anden gruppe af hjemløse, hvori der ses en høj hyppighed af langvarig hjemløshed er blandt brugerne af natvarmestuer hvor 40% havde oplevet langvarig hjemløshed i 2022. Dette er en lille stigning sammenlignet med 2019, hvor 36% af brugerne af natvarmestuer havde været langvarigt hjemløse og 45% af gadesoverne havde været langvarigt hjemløse (Benjaminsen, 2022, s. 57-58). 29% af gadesoverne har en fysisk sygdom, mens 22% af brugerne af natvarmestuer har en fysisk sygdom (Benjaminsen, 2022, s. 62). 69% af gadesoverne vurderes at have en psykisk sygdom. Dette gælder for 58% af brugere af natvarmestuer (Benjaminsen, 2022, s. 64). 72% af gadesoverne er afhængige af enten alkohol, hash, narkotika eller medicin, mens 10% tager et substitutionsmiddel. Af natvarmestuebrugerne er 73% afhængige af et eller flere af ovenstående rusmidler mens 11% tager en substitution (Benjaminsen, 2022, s. 67). 53% af gadesovere har en dobbeltdiagnose, dvs. at de både er afhængige af rusmidler og har en psykisk sygdom. Dette gælder for 36% af brugerne af natvarmestuer (Benjaminsen, 2022, s. 69). 14% af gadesoverne har hverken psykisk sygdom eller er afhængige af et rusmiddel. Dvs. at 86% enten er afhængige af et eller flere rusmidler og/eller i besiddelse af en psykisk sygdom. 90% af brugerne af natvarmestuer er enten afhængige af et eller flere rusmidler eller i besiddelse af psykisk sygdom (Benjaminsen, 2022, s. 71). Desuden viser kortlægningen at 38% af de registrerede gadesovere ikke modtager nogen former for offentlige tilbud (Benjaminsen, 2022, s.91). Projekt udenfor i KBH er en organisation der bedriver socialt arbejde og hvis målgruppe er hjemløse gadesovere, skriver på deres hjemmeside, at deres erfaring er, at gadesoverne har det så dårligt at de ikke er i stand til at benytte sig af Herberger og Væresteder mm. At de ofte ikke har kontakt med det offentlige og derfor ikke modtager den hjælp, som de har ret til at få, samt at de ofte har mange dårlige oplevelser såsom svigt fra både familie og offentlige instanser med sig i bagagen. De skriver desuden at måden hjælpen i det offentlige er tilrettelagt på, hindrer gadesovere i at modtage den. Dette er først og

fremmest i kraft af at det offentliges hjælp og institutioner er tilrettelagt på en måde, så borgerne selv skal opsøge hjælpen. Derudover er der også hindringer idet der er en rammesætning, forventninger og krav som meget udsatte hjemløse sjældent kan leve op til (Projekt udenfor). Ifølge professor ved institut for sociologi og socialt arbejde Søren Juul oplever mange, især udsatte borgere, et møde med det offentlige, der er kendetegnet ved disrespekt frem for anerkendelse. Juul skriver endvidere, at en konsekvens af, at mødet mellem socialt udsatte og det offentlige ofte er præget af manglende anerkendelse, kan lede til yderligere social eksklusion og en følelse af, at det offentlige generelt ikke ønsker dem det godt, eller er ligeglade med dem (Juul, 2009, s. 406-407). Jeg er interesseret i at undersøge hvordan det sociale arbejde kan tilrettelægges på en måde, således at de mennesker der lever i hjemløshed og med andre udsathed, i højere grad kan tilgå deres rettigheder og så vidt muligt i højere grad kan hjælpes videre med deres tilværelse. Dette leder mig hen til følgende problemformulering:

Problemformulering

Hvordan kan der skabes grobund for at de dårligst stillede personer i hjemløshed får en reel mulighed for at kunne tilgå deres rettigheder og udvikle deres kapabiliteter?

Litteraturreview

En søgning på Scopus på søgeordene “Outreach street work” og “homeless” giver i alt et resultat på 119 artikler, da filtrede ikke vestlige lande som Tanzania fra, var der tilbageværende 112 artikler fordelt på USA, Canada, Australien og Europæiske lande, herunder både sydeuropæiske, Østeuropæiske og Nordeuropæiske lande. Et yderligere filter der gør at det kun er de engelsksprogede artikler, reducerer antallet til 107. Da jeg yderligere reducerede det ned til skandinaviske lande, Danmark, Norge, Sverige (Der var ingen artikler fra Finland) havde jeg tilbageværende 4 artikler. Der var 1 artikel fra Danmark og denne omhandler *Gadejuristen* som er en organisation, der tilbyder juridisk bistand til marginaliserede grupper såsom hjemløse, stofmisbrugere og sexarbejdere. Gadejuristen arbejder på individuelt plan, med at bistå de mest udsatte borgere, som organisationen møder på gadeplan, og hjælpe dem til at navigere i velfærdssystemet, idet mange i den målgruppe, som

organisationen henvender sig til ikke selv er i stand til at navigere i velfærdsstatens tilbud (Hammerslevóttir & Nielsen 2017). Derudover var der en artikel der omhandlede hvordan organisationer bedst giver mental/psykiatrisk bistand til marginaliserede grupper, herunder hjemløse. Mange marginaliserede grupper i samfundet lider i højere grad af psykiatriske problemer sammenlignet med resten af befolkningen. Undersøgelsen foregik i 14 EU-lande og fandt frem til at praksis i de forskellige pegede på samme type af problematikker og løsninger på området: At have udgående gadeplansmedarbejdere, der kan arbejde individuelt med de udsatte mennesker samt at et samarbejde og koordinering på tværs af sektorer og faggrupper er givende og en høj grad af information til de enkelte borgere (Canavan & Barry & Metanov & Barros & Gabour 2012).

En søgning på Scopus over ordene “Homeless*” og “Voluntary” som begrænser sig til de skandinaviske lande, fremviser to artikler fra hhv. 2007 og 2008. Der er tale om hhv. en svensk og en dansk undersøgelse. Den svenske beskæftiger sig med Herbergers historie i Sverige og diskuterer det faktum at de fleste Herberger i Sverige drives af frivillige religiøse organisationer (Knutazårg & Nordfelt, 2007). Den danske, undersøger det tværsektorielle arbejde mellem forskellige offentlige instanser og private frivillige aktører på hjemløseområdet, og ser specifikt på genhusning af hjemløse personer (Villadsen, 2008).

På Social Science database kommer der 35 resultater frem når jeg søger på “homeless” og “voluntary” og begrænser dem til skandinaviske lande. Den nyeste er fra december 2023 og den tidligste fra 1998. Der var en relevant artikel ift. den problemstilling jeg arbejder med i projektet. Denne en komparativ analyse, hvilke metoder kan det offentlige bruge for at de hjemløse får mulighed for at tilgå de velfærdsydelser som de har ret til i Norge, Irland og England (Anderson & Ytrehus, 2012)

En søgning på Primo af hjemløshed, bragte mig til en norsk artikel fra 2016, som tog udgangspunkt i en analyse, der viste at henholdsvis asylansøgere og hjemløse kunne få øget magt over deres hverdagsliv gennem teater deltagelse. At dette hjalp de medvirkende på et personligt, socialt og samfundsmæssigt plan (Horghagen, 2016).

I en dansk kontekst har VIVE ud over kortlægningen af hjemløshed udgivet en række rapporter der undersøger forskellige aspekter af mennesker der lever i hjemløshed og med andre former for

komplekse udsathed. Søger man på hjemløshed i VIVES eget søgefelt dukker der således 77 rapporter op. Den seneste er udgivet 16. maj 2024, og er en kvantitativ undersøgelse af hjemløses, de der har opholdt sig på paragraf 110-boformerne, brug af velfærdsstatslige services og ydelser (VIVE, 2024, Benjaminsen). VIVE har desuden med Kristina Iversen som seniorforsker, udformet en rapport, der baserer sig på undersøgelser af fire projekter, der alle har fået modtaget FEAD støtte (EU-fondsmidler) til at hjælpe de dårligst stillede hjemløse videre med tilværelsen (Iversen, 2023). Undersøgelsen viser at et fællestræk for at indsatserne lykkes, er at det kræver både tid og en helhedsorienteret indsats, hvor man arbejder med de forskelligartede og komplekse problemer stillinger som de mest udsatte hjemløse ofte har (Iversen, 2023).

Astrid Witt Rosenberg har skrevet et speciale om opsøgende socialt arbejde i forbindelse med gadesovere i København. Hendes fokus har været på relationsdannelsen mellem gadearbejdere og de hjemløse gadesovere. Hun når frem til at mange gadesovere har et lavt selvværd og et kompliceret forhold til autoriteter og en stor del af opgaven er derfor et møde som er præget af anerkendelse, hvor socialarbejderen må være lyttende og forstående.

Lee og Donaldson har lavet en kvalitativ undersøgelse i USA, der undersøger vigtigheden af og forskellige metoder i opsøgende socialt arbejde, ift. meget udsatte hjemløse borgere. De beskriver hvordan Housing First metoden, hvor fokus er på at tilbyde hjemløse en fast bolig, samtidigt med omfattende individuelt tilrettelagt støtte har vundet indpas og har vist sig at være virksom (Lee & Donaldson, 2018). Forud for muligheden af at arbejde med Housing First tilgangen, kræver det dog at socialarbejdere opbygger kontakt og tillid, når det kommer til de mest udsatte hjemløse, som har erfaring med gentagne tillidsbrud, skriver Lee og Donaldson (Lee & Donaldson, 2018).

Begrebsafklaring

Paragraf 110 Kommunalbestyrelsen skal tilbyde plads til personer med særlige sociale problemer, der i mangel på bolig eller som af den ene eller anden grund ikke kan opholde sig i deres bolig. Dette kan ske på baggrund af henvendelse af personen selv eller som følge af en henvisning fra en offentlig myndighed. Herberger og Forsorgshjem hører under denne paragraf. (Danske love, Servicelovens paragraf 110)

Paragraf 107 Kommunalbestyrelsen har pligt til at tilbyde midlertidigt ophold til personer med betydeligt nedsat funktionsevne som følge af psykiske-, fysiske eller sociale problematikker (Danske love, paragraf 107)

Paragraf 108 Kommunalbestyrelsen skal tilbyde ophold i boligformer, der er egnet til længerevarende ophold til personer med betydeligt nedsat psykisk-, fysisk funktionsevne og som deraf har behov for hjælp til dagligdags gøremål og pleje (Danske love, paragraf 108).

Paragraf 85 Bostøtte: Socialpædagogisk bostøtte. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde/yde særlig hjælp og genoptræning til personer der bor i egen bolig med nedsat psykisk og/eller fysisk funktionsevne eller til personer med særlige sociale problemer (Danske love, paragraf 85)

Paragraf 85a: Kommunalbestyrelsen skal tilbyde støtte med udgangspunkt i de særlige metoder der indgår i Housing First indsatsen til personer i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed, som har et behov for hjælp grundet særligt sociale problemer (Elov, paragraf 85a)

Paragraf 104: § 104 i Serviceloven. *“Kommunalbestyrelsen skal tilbyde aktivitets- og samværstilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer til opretholdelse eller forbedring af personlige færdigheder eller af livsvilkårene.”*(Danske love, paragraf 104).

Natvarmestuer og dagvarmestuer hører under denne paragraf. Disse benyttes ifølge SAND Østjylland primært af de hjemløse, der er så udsatte, at de ikke er i stand til at benytte paragraf 110 tilbuddene (Bestyrelsen, SAND Østjylland, 2024).

Metoder Bostøtte: Social- og boligstyrelsen skriver at der findes tre metoder som bruges når der udøves intensiv individuel bostøtte. Disse kaldes ACT, ICM og CTI. Forskning peger på at disse tre metoder er særligt gode til at hjælpe personer ud af hjemløshed (Social- og Boligstyrelsen, Evidensbaserede bostøttemetoder).

ACT (Assertive Community Treatment): Henvender sig til borgere der er ude af stand til at benytte andre sociale indsatser. Gives sammen med en permanent bolig. Er en helhedsorienteret, individuel og individuelt tilrettelagt støtte i hverdagen. Er med udgangspunkt i et tværfagligt team tilrettelagt ud fra borgerens behov fx misbrugskonsulent, socialrådgiver, psykiater, socialpædagog, psykolog og sygeplejerske. ACT er en tidsubegrænset støtte der gives så længe der er behov for det (Social- og boligstyrelsen, 2021, ACT).

ICM (Intensive Case Management): Er en metode udarbejdet af socialstyrelsen og anvendes på hjemløseområdet i forbindelse med Housing First indsatsen til personer der har et behov for langvarig og intensiv støtte i hverdagen. Den er fleksibelt og individuelt tilrettelagt og baserer sig på metoder såsom recovery- og empowerment tilgangene. Metoden indeholder desuden opbygningen af en relation mellem borgeren og øvrige velfærdsstatslige instanser (Social- og boligstyrelsen, 2021, ICM).

CTI (Critical Time Intervention): Er en metode til at støtte mennesker i overgangen fra hjemløshed til bolig. Den er 9 måneder lang og opdelt i tre forskellige faser. Den første fase med støtte, den anden fase er overgangen til og afprøvningen at stå på egne ben og den tredje er at stå på egne ben med eget støttenetværk (Social- og boligstyrelsen, 2021, CTI).

Dansk/VIVES definition af hjemløshed: Den danske definition af hjemløs er stærkt inspireret af især ETHOS lightudgaven. Dog udelukkes fx kvinder der opholder sig på kvindekrisecentre (Benjaminsen, 2022, s. 106). Den danske hjemløshedsdefinition som VIVE har benyttet sig af i deres kortlægning af hjemløshed:

“Som hjemløse regnes personer, som ikke disponerer over egen (ejet eller lejet) bolig eller værelse, men som er henvist til midlertidige bo alternativer, eller som bor midlertidigt og uden kontrakt hos familie, venner eller bekendte. Som hjemløse regnes også personer uden et opholdssted den kommende nat.”

(Benjaminsen, 2022, s. 106).

Personer der opholder sig under paragraf 107 er ikke medregnet i hjemløse optællingen (Benjaminsen, 2022, s. 107). Personer der opholdt sig på en boform under servicelovens paragraf 107, blev i et vist omfang medregnet i den første hjemløsetælling i 2007 (Benjaminsen, 2022, s. 108)

Det sociale frikort: I 2018 vedtog Folketinget, at de mest udsatte borgere kunne få et socialt frikort, som gør det muligt at tjene 41.280 kr. om året i tillæg til deres kontanthjælp eller anden offentlig ydelse. Ordningen blev i første omgang indført som et forsøg til 2020, og er siden forlænget til 31. december, 2024 (Social- og boligstyrelsen, socialt frikort). D. 24. maj 2024 gjorde Folketinget ordningen permanent. (Social-, bolig- og ældreministeriet, det sociale frikort er blevet permanent).

Teori

I det følgende vil jeg præsentere det teoretiske udgangspunkt, som jeg har benyttet mig af i løbet af specialet. De første to teorier *Nussbaums Kapabilitetstilgang*, *Honneths Anerkendelsesteori* bliver brugt primært i de første to, ud af fire analysedele, til både at forstå hvilke udfordringer mennesker i målgruppen af hjemløse og som lever med andre former for komplekse udsatheder kan have, samt hvordan det nære sociale arbejde kan tilrettelægges på en frugtbar måde for at imødegå disse udfordringer. Det tredje teoretiske perspektiv: *Peer support* bruges ligeledes til at forstå hvordan det sociale arbejde med målgruppen kan tilrettelægges på en gavnlig måde. Ejrnæs og Guldager beskriver i *Helhedssyn og Forklaring*, at teorier grundlæggende kan have tre forskellige sammenspil med hinanden. De kan således komplementere hinanden, være supplerende eller de kan være dialektiske (Ejrnæs & Guldager, 2008, s. 16-18). De tre ovenstående teorier har, som jeg ser det, et supplerende sammenspil med hinanden, idet de i analysen supplerer hinanden i forståelsen af både udfordringer og det personlige sociale arbejde. Derefter beskæftiger jeg mig med Browns teori om interorganisatorisk samarbejde samt Tortzens beskrivelse af samskabelse. Disse to teoretiske perspektiver bruger jeg primært til den tredje analysedel og til at forstå tilrettelæggelsen af det sociale arbejde samt velfærdsstatslige ydelser og services og hvordan dette kunne forbedres, således at flere hjemløse og mennesker der lever med andre udsatheder, kunne få en nemmere adgang til disse. Vinklen i denne analysedel er på et organisatorisk plan. Ejrnæs og Guldager beskriver endvidere at komplementære teorier kan bidrage til at forståelsen af forskellige aspekter indenfor socialt arbejde, der fungerer

sideløbende, men som rummer forskellige perspektiver på de givne fænomener (Ejrnæs & Guldager, 2008, s. 16-18) Jeg ser det interorganisatoriske perspektiv som komplementært til de to første analysedele, idet de organisatoriske briller bidrager med et andet perspektiv i forhold til de to foregående analysedele, hvis fokus er mere på de enkelte aktører og deres møder.

Nussbaums Kapabilitetstilgang

Nussbaums kapabilitetstilgang omhandler global retfærdighed, og forsøger at give et alternativ til en overordnet økonomisk fokuseret diskurs ift. hvordan begreber som social retfærdighed og global udvikling forstås. Teorien forsøger at inddæmme og rumme et sæt af værdier, der kan bruges som pejlemærker både i globale, politiske makro perspektiver og som så vidt muligt i samtlige enkelte situationer om social retfærdighed og menneskelig udvikling, på tværs af nationer og kulturer (Nussbaum, 2021, s. 196-198).

Tilgangen er interesseret i det enkelte menneskes reelle muligheder, altså set ift. hvad hvert menneske er stand til at kunne være eller gøre. Således er fokus ikke på hvad den enkelte reelt gør, da det er op til den enkelte, men på hvad denne potentielt og reelt kan træffe af valg (Nussbaum, 2021, s. 40).

Kombinerede kapabiliteter er det samlede råderum en person har. Det vil sige friheden til at agere alternativt. De muligheder og friheder den enkelte har til at handle ud fra personlige evner og egenskaber, altså de indre kapabiliteter samt de politiske, sociale og økonomiske omgivelser, som personen er en del af (Nussbaum, 2021, s.42,43).

Indre kapabiliteter: De indre kapabiliteter er de medfødte samt de tillærte egenskaber som den enkelte besidder og dermed er de dynamiske og i konstant udvikling. Nussbaum skelner de indre kapabiliteter fra de kombinerede kapabiliteter, men understreger dog at de indre kapabiliteter fungerer og udvikler sig i et sammenspil mellem de politiske, sociale og økonomiske omgivelser. Således at de indre kapabiliteter udvikler sig og styrkes fx uddannelse, som er muliggjort af de omgivende politiske, økonomiske og sociale omgivelser (Nussbaum, 2021, s. 42-43).

10 centrale kapabiliteter:

Nussbaum mener, at et socialt retfærdigt samfund som minimum bør sikre sine medborgere 10 centrale kapabiliteter, der sikrer, at den enkelte kan leve et liv i værdighed (Nussbaum, 2021, s. 53). De ti grundlæggende kapabiliteter hos Nussbaum er som følgende:

1: **Liv:** At have mulighed for at leve et liv i et normalt menneske livslængde. At livet skal være værd at leve.

2: **Fysisk sundhed:** At have mulighed for at leve med et godt helbred og få den nødvendige næring og beskyttelse.

3: **Kropslig integritet:** At have mulighed for at kunne bevæge sig frit omkring, at være fri for voldelige og seksuelle overgreb i og udenfor hjemmet. At have mulighed for at tage valg ift. reproduktion og have mulighed for seksuel tilfredsstillelse.

4: **Sanser, forestillingsevne og tanker:** At have mulighed for at udvikle sine sanser, sin forestillingsevne, sine tanker og at ræsonnere, på en måde der kræver en grundlæggende uddannelse.

5: **Følelser:** At være i stand til at elske og danne relationer med andre med andre mennesker. At have mulighed for at føle berettiget vrede, taknemmelighed og længsel. Denne kapabilitet understøttes gennem positive nære relationer.

6: **Praktisk fornuft:** At have mulighed for at skabe sig egne forestillinger om det gode. At kunne kritisk reflektere over planlægning i ens liv. Denne kapabilitet indeholder trosfrihed.

7: **Relationer:** A) At kunne leve sammen med andre mennesker i anerkendelse at kunne sætte sig i andres sted og at kunne vise og modtage omsorg. Herunder hører også forsamlingsfriheden og retten til politisk tale. B) At have selvrespekt som gør det muligt at blive behandlet som ligeværdig. At sikre politiske bestemmelser om ikke at diskriminerer på baggrund af race, køn, seksuel orientering, etnicitet, kaste, religion, og national oprindelse.

8: **Andre arter:** At kunne leve sammen med andre dyr, planter og i det hele taget naturens verden.

9: **Leg:** At have mulighed for at kunne nyde rekreative aktiviteter og lege og være glad.

10: **Kontrol over ens omgivelser:** A) Politisk. At have mulighed for at deltage politisk og styre ens liv. Herunder beskyttelse af ytringsfrihed og foreningsfrihed. B) Materielt. At have mulighed for at have flytbar og ikke flytbar ejendom. At have mulighed for at søge beskæftigelse på lige fod.

(Nussbaum, 2021, s. 53-55).

Honneths anerkendelsesteori

Axel Honneth har skrevet et udførligt, socialfilosofisk værk om anerkendelse. Honneth beskriver tre sfærer, hvori individet må opnå anerkendelse for at udvikle et positivt selvforhold og for at kunne handle frit (Honneth, 1992, s. 129)

Den første sfære er kærlighedens sfære. Anerkendelse i denne sfære opnås gennem de primære følelsesmæssige relationer. Dvs. relationer mellem barnet og forældrene, de romantiske relationer samt dybe venskaber (Honneth, 1992, s. 130). Udgangspunktet for anerkendelse i den første sfære er barnets relation til sine primære omsorgspersoner. Det er gennem denne relation, at fundamentet for vellykkede relationer til andre senere i livet dannes (Honneth, 1992, s. 131-142). Gennem anerkendelse i denne sfære opnår individet selvtillid. Den grundlæggende selvtillid danner ifølge Honneth basis for selvstændig deltagelse i samfundet og i andre fællesskaber (Honneth, 1992, s. 146).

Den anden sfære er den retlige sfære. Anerkendelse i denne sfære opnås gennem universelle rettigheder. At være ligestillet på det retslige niveau og ligeværdigt behandlet med andre. Honneth sonderer mellem tre typer af universelle rettigheder i denne sfære. A) De liberale rettigheder, som er de såkaldt negative rettigheder, herunder ejendomsretten. B) De politiske rettigheder, som er en af de to positive former for rettigheder. Disse indbefatter stemmeretten og retten til at deltage i demokratiet. C) De sociale rettigheder, der ligesom de politiske rettigheder er positive. De sociale rettigheder indbefatter lige adgang til velfærdsstatens goder (Honneth, 1992, 155-158). Individet opnår selvrespekt ved at blive anerkendt i den retlige sfære (Honneth, 1992, s. 159).

Den tredje sfære er den solidariske sfære. I den solidariske sfære opnår individet anerkendelse for sine særegne bidrag til de sociale fællesskaber som det er en del af. Gennem anerkendelse i denne sfære kan individet opnå selvrealisering (Honneth, 1992, s. 168-169). Honneth beskriver at anerkendelse i denne sfære har udviklet sig historisk. Fra at der foregik en værdikamp mellem forskellige sociale grupperinger, der forsøgte at fremhæve at netop deres sociale gruppe skabte særlige bidrag til samfundet, til at anerkendelsen løsriver sig fra de sociale grupper og bliver individualiseret, så hver enkelt nu kan anerkendes for sine særlige bidrag til fællesskabet (Honneth, 1992, s. 167-173).

Honneth teori er en del af den kritisk teoretiske videnskabsteoretiske tradition, hvor der gives kritik ud fra et normativt ideal (Juul & Pedersen, 2012, s. 410). Jeg har ikke anvendt anerkendelsesteorien på den måde i dette speciale, men snarere til en forståelse af hvordan de udfordringer som nogle hjemløse kan opleve er udformet samt hvordan det sociale arbejde ift. denne gruppe kan tilrettelægges på den måde så det tilgodeses.

Peer support

Mead, Hilton og Curtis har udformet en undersøgelse af de positive effekter ved peer support der kan være for mennesker der har mentale helbredsproblemer. Mennesker med mentale helbredsproblemer falder ofte uden for den overordnede kulturelle ramme af normalitetsopfattelsen (Mead & Hilton & Curtis, 2001, s. 134). Nogle accepterer denne rolle som værende udenfor, mens andre ikke gør (Mead & Hilton & Curtis, 2001, s. 135) Peer support gives gennem en empatisk relation, hvor der er en gensidig forståelse af hinandens problemer. Når mennesker møder andre med samme problematikker som dem selv, føler de ofte en dybere holistisk forbindelse med hinanden. Dette giver mulighed for et møde mellem mennesker, der ikke er det "normale" ekspert/patient møde og en tillidsfuld relation kan dannes. Det kan skabe grobund for større tryghed i at afprøve nye handlingsstrategier i ens tilværelse. Mange mennesker har dannet dybe selvforståelser af deres identitet, hvilket kan føre til en internaliseret opfattelse af, at samfundet og andre mennesker ikke kan forstå mig (Mead & Hilton & Curtis, 2001, s. 135). Peer support kan lede til fælles forståelse mellem peers i en større social og samfundsmæssig kontekst, og den kan således lede handlemønstrene væk fra en mere patologiserende selvforståelse. Der tilbydes et fællesskab som samtidigt favner forskellighed og dermed giver rum for anerkendelse af individuelle styrker (Mead & Hilton & Curtis, 2001, s. 136).

Organisatoriske grænseflader

Brown har beskrevet forskellige typer af interorganisatoriske grænseflader mellem organisationer. Der opstår relationer mellem organisationer, når disse har sammenfaldende interesser, det vil sige når de ønsker noget eller har et behov for noget som hinanden kan give. Relationen mellem to organisationer kan være præget af en forskelligartet magtbalance, således at der enten kan være en stor grad af ulighed i magten mellem to organisationer eller en større grad af lighed. Den enkelte organisations kontekst, har desuden stor betydning for det interorganisatoriske samarbejde, idet denne kan være præget af en

større eller mindre grad af stabilitet (Brown, 1993, s. 214). Karakteren mellem organisationers interesser i det interorganisatoriske samarbejde, kan være sammenfaldende eller lignende. De kan være komplementære, og dermed rette sig mod forskellige dele af et behov, eller de kan være modsatrettede (Brown, 1993, s. 217). Disse interesser er desuden præget af at være flydende og kan derfor variere over tid og et interorganisatorisk samarbejde vil ofte være præget af flere interesser af forskelligartet karakterer samtidigt. Brown beskriver ydermere grænsespændingsenheder, som udgøres af organisatoriske afdelinger eller af enkeltindivider, som har til opgave at agere koordinerende rolle (Brown, 1993, s. 217-218). Grænsefladerne mellem organisationer kan være præget af at have en konkurrerende karakter, en samarbejdende karakter eller en obligatorisk samarbejdende karakter, hvis en tredje mere magtfuld part formynder samarbejdet (Brown, 1993, s. 218). Brown mener ydermere at et vist niveau af konflikt er nødvendigt for et frugtbart samarbejde. For lidt konflikt fører ifølge Brown til interorganisatorisk isolation eller hemmeligt undergravende virksomhed. For meget konflikt fører til interorganisatorisk krigsførelse, mens samarbejdet ved den konstruktive konflikt enten kan føre til et forhandlende eller til et problemløsende samarbejde (Brown, 1993, s. 221-223). Browns teori er fra 1993 og dermed af ældre dato. Den kan dog stadig belyse relevante aspekter ift. til det interorganisatoriske samarbejde i dette speciale. Dog er der på det interorganisatoriske felt sket meget siden 1993, specielt ift. internettet, hvilket teorien dermed ikke kan belyse.

Samskabelse

Nye måder at udforme samarbejdet mellem borgere, civilsamfund og kommuner har i de forgangne år vundet frem i flere europæiske lande. Betegnelsen på engelsk er *co-produktion* og i den fordanskede version *samskabelse*. Der ligger forskellige motivationer bag begrebet. På den ene side en effektiviserings motivation til at spare på budgetterne. På den anden side en motivation om at genvinde tilliden mellem borgere og stat, ved at inddrage borgere og civilsamfundet i højere eller i en anden grad end tidligere. Der har dog i Danmark altid været motivation for at inddrage borgere i forskellige beslutninger. Samskabelse er et tvetydigt begreb, der på den ene side rummer en neoliberal tænkning i form af øget privatisering og overdragelse af tidligere velfærdsprofessionelle opgaver til borgere og frivillige, og på den anden side rummer et ønske om større samarbejde mellem civilsamfund, borgere og stat med et frugtbart sigte. Samskabelse bliver betegnet som en “magisk mulighed” og er et buzzword blandt offentlige topledere, politikere, konsulentvirksomheder mm.

På den ene side rummer samskabelse således en forståelse af at alle borgere har en væsentlig viden, som de kan bidrage med i et samarbejde om at skabe varige forandringer og løsninger på velfærdsområdet, fremfor et forhold mellem borger og kommune præget af en passiv borger en formynderisk kommunal rolle. Denne forståelse har rødder i New Public Governance styringsforståelsen. På den anden side ligger der en anden forståelse indlejret i begrebet, som har sit afsæt i styringsforståelsen New Public Management, hvor hovedformålet er at effektivisere. I nogle tilfælde ses borgere som mere passive i denne tilgang, eller hvor borgerne forstås som forbrugere af velfærden.

I praksis kan borgerne inddrages på tre forskellige stadier i udviklingen af en politik. I den initierende fase, i designfasen eller i implementeringsfasen. I praksis inddrages borgerne i de fleste tilfælde først i den sidste fase: Implementeringsfasen. Derudover er der en række barrierer i de offentlige mekanismer, der vanskeliggør eller forhindrer samarbejdet. Der er en række vanskeligheder ved samarbejdet i de offentlige styringsmekanismer samt i den offentlige organisering, herunder hvordan serviceydelser finansieres og aftales. Det at effekterne eller resultaterne ofte ikke er målbare, samt at de offentlige medarbejdere ikke er tilstrækkeligt uddannet i at indgå i disse samarbejder. Desuden er den offentlige ledelse ofte tilbageholdende med at afgive kontrol og styring, især i den initierende fase og i designfasen, af en beslutning. Således inddrager de i højere grad civilsamfundet i driften og i mindre grad eller slet ikke i forhold til at pege på udfordringer og mulige løsninger. Kommunen fejler ifølge Tortzen på to hovedområder, nemlig ved på forhånd at have tilrettelagt rammer og mål, hvilket kan have en kvælende effekt og ved at ville udgøre en for dominerende rolle, frem for at udgøre en mere faciliterende rolle. Der er således brug for at kommunerne inviterer borgere og civilsamfundet mere i de initierende faser, samt at de tør slippe styringen mere (Tortzen, 2017).

Empiri

Min primære empiri er indsamlet gennem udførelsen af en række kvalitative semistrukturerede interviews. Derudover har jeg inddraget nogle officielle dokumenter i form af dokumenter, der knytter sig til den nye hjemløse reform, samt dokumenter fra Sociale forhold og beskæftigelse i Aarhus Kommune. I de første tre delanalyser er det empiriske afsæt udelukkende interviewene, mens dokumenterne inddrages sammen med interviewene i den fjerde og den sidste delanalyse.

Adgang til feltet

Helt i starten af processen forsøgte jeg at kontakte en organisation, der arbejder med mennesker i hjemløshed, med det formål at lave deltagerobservationer, og således ved at tilbyde at kunne arbejde frivilligt på stedet gennem en periode, men da jeg efter en måned og flere henvendelser stadig ikke havde fået en tilbagemelding ændrede jeg strategi. Jeg forsøgte herefter at skabe adgang til feltet gennem mit netværk. Merete Monrad skriver i *Forskningsmetode i socialt arbejde*, at en af problematikkerne ved at søge adgang gennem ens netværk, kan være en sammenblanding mellem ens private forhold og ens rolle som forsker. Samtidigt skriver hun at der er risiko for at ens datamateriale kan blive præget af ens sociale baggrund og netværk (Monrad & Olesen, 2018, s. 132). Da jeg tager udgangspunkt i den hermeneutisk videnskabsteoretiske retning, hvor de fordomme og forforståelser jeg har, er et udgangspunkt i min undersøgelse, forsøger jeg at være opmærksom på, at undersøgelsen ikke bare bliver en bekræftelse af mine egne fordomme og erfaringer, men at der reelt bliver tilføjet ny viden i empiriindsamlingen. Jeg fik således kontakt til tre personer i mit netværk, hvoraf to indgår som informanter i specialet, den ene af disse to ledte mig yderligere videre til en informant, mens en person ikke indgik som informant i specialet, men satte mig i forbindelse med to organisationer, hvor jeg kunne foretage et interview i hver. Jeg er yderst taknemmelig for alle bidragene. Monrad kalder den type adgang til informanter, hvor en informant leder videre til en anden for sneboldmetoden. Hun skriver dog at problemet her kan være at få adgang til informanter der ligner hinanden og at det derfor er vigtigt at alle informanter ikke rekrutteres gennem den samme informant (Monrad & Olesen 2018, s. 134). De tre informanter fra mit netværk har ingen relation til hinanden, og de informanter som de har hjulpet mig videre til at etablere en kontakt med, har derfor forskellige indgangsvinkler til feltet.

Informanter

Informanterne i dette speciale består både af folk der arbejder professionelt og frivilligt med mennesker der har levet eller lever i hjemløshed eller som lever med andre udsathed, såsom misbrug og psykisk sygdom, samt af to medlemmer fra de hjemløses landsorganisation SAND. De fem af informanterne er alle en del af organisationer som har rod i Aarhus Kommune mens den sjette informant er fra Aalborg Kommune.

SAND Østjylland

Jeg har foretaget et interview hvori to medlemmer af SANDs Østjyllandgruppe deltager. SAND er de hjemløses egen landsorganisation. For at være med skal man enten være hjemløs eller have erfaring med at være hjemløs. SAND tilbyder blandt andet bisiddning til møder ved kommunen (Sandudvalg-hvad er SAND, Sandudvalg-Bisiddere).

En koordinator fra Foreningen Gadeliv

Jeg har interviewet en af de personer der koordinerer arbejde for de ansatte i Foreningen Gadeliv. Gadeliv arbejder på beskæftigelsesområdet, ift. til at tilbyde beskæftigelse til socialt udsatte og hjemløse, som er over 30 år, på det sociale frikort i Aarhus Kommune. De tilbyder bl.a. poverty walks, sydhavnspeddelerne og pant for pant. De arrangerer også kulturdage og demokratidage samt har et paragraf 110 tilbud der hedder skrænten (Foreningen Gadeliv). En poverty walk er en vandring gennem Aarhus by, guidet af en hjemløs, tidligere hjemløs eller socialt udsat, der på turen fortæller om sit liv (Foreningen Gadeliv, poverty walks).

Kirkens Korshær

Jeg har interviewet en informant fra Kirkens Korshær. I Aarhus står Kirkens Korshær for driften af Nattjenesten og Stofindtagelsesrummet på Nørreallé i Aarhus. Nattjenesten har fået nedlagt de akutte paragraf 104 pladser, men tilbyder stadig paragraf 110 pladser, pr. 1. marts 2024. Derudover driver Kirkens Korshær dag- og natvarmestuen Spor 7, forsorgshjemmet Tre Ege. Det grønlandske værested Napiffik samt UngNat og Haldorhuset, som er et tilbud til sårbare unge samt udsatte børnefamilier (Kirkens Korshær Aarhus, kontakt).

Medlem af et socialt orkester

Derudover har jeg interviewet et medlem af et socialt orkester i Aarhus, som tager rundt og optræder forskellige steder. Der er ikke nogen adgangskrav, alle kan derfor være en del af orkestret, men den primære målgruppe er dog psykisk sårbare mennesker (Interview, medlem af det sociale orkester).

Social vicevært i Aalborg Kommune

Jeg har desuden interviewet en social vicevært fra Aalborg Kommune. Aalborg Kommune tilbyder mennesker der lever i hjemløshed som er fyldt 30 år og som har for mange udfordringer til at kunne bo selv med ugentlig støtte, at de kan bo på et opgangsfællesskab, hvor der er række lejligheder med en normal huslejeordning. Til opgangene er der tilknyttet sociale viceværter som er tilgængelige ift. hjælp både praktisk ift. forskellige hverdagsproblematikker samt ift. brobygningsarbejde med andre offentlige instanser (Aalborg Kommune).

Transskribering

Jeg har transskriberet interviewene således at de giver mening at læse som sammenhængende sætninger og jeg har ikke medtaget fyldord som øhm, igår' osv. Dette fordi jeg ikke ønsker at foretage en samtaleanalyse, men fordi jeg ønsker at analysere og fortolke informanternes oplevelser og holdninger og dermed indholdet af det sagte.

Metode

Følgende afsnit indeholder mit videnskabsteoretiske afsæt, at jeg har udformet en kvalitativ analyse primært baseret på semistrukturerede interviews samt analysestrategiske overvejelser.

Videnskabsteori

Den videnskabsteoretiske retning i denne opgave er først og fremmest hermeneutisk, således at jeg forsøger at forstå feltet gennem en fortolkning af mine egne forforståelser, mine informanternes beretninger og de teoretiske perspektiver som jeg bruger.

Hermeneutik

I hermeneutikken ligger forskerens erkendelsesfelt og dermed de fund som forskeren finder, mellem de forforståelser og fordomme som forskeren går ind til forskningsfeltet med og de observationer og informationer som forskeren tilegner sig gennem sin undersøgelse. Ideen er, at forskeren ikke kan gå fordomsfrit til et givent felt, men ved at være bevidst om sine egne fordomme, kan man opnå en større gennemsigtighed af erkendelsesprocessen (Juil & Pedersen, 2012, s. 404-405). Jeg har tidligere erfaring på området omkring hjemløshed, idet jeg i mine teenageår var en del af et miljø, hvor mange kom fra socialt udsatte kår og hvoraf flere levede i hjemløshed. Desuden har jeg arbejdet lidt frivilligt

på området samt skrevet et projekt om emnet tidligere, dette dog om unge i hjemløshed. Dette ledte mig til en forståelse af at NGO'er og frivillighed kan have en særligt gavnlig rolle på området, samt at der er behov for et samarbejde på tværs af organisationer, sektorer mm. på området og at dette samarbejde er svært at opnå.

Den hermeneutiske cirkel: Viden opstår gennem en stadigt cirkulær bevægelse mellem forskerens fordomme og den opsamlede empiri. På den måde at forskeren kan tillægge empirien ny dybde ved gennem en teoretisk forståelsesramme, hvorefter forskeren kan vende tilbage til det empiriske felt og så videre (Juul & Pedersen, 2012, s. 404-405).

Horisontsammensmeltning: Forskeren er således opmærksom på sine egne fordomme og bringer dem i spil, men må også være åben for at nye erkendelser og erfaringer gøres som leder til nye forståelser og fordomme. Der sker således en horisontsammensmeltning mellem disse (Juul & Pedersen, 2012, s. 405). Ud over de to ovenstående forforståelser som jeg gik til feltet med, havde jeg også tre initierende teoretiske perspektiver, som jeg havde udvalgt på baggrund af mine egne forforståelser. Disse var Nussbaums kapabilitetstilgang, Honneths anerkendelsesteori samt Latour, der skriver om frivillighed. I fortolkningsprocessen af interviewene stod det dog klart for mig at kapabilitetstilgangen og anerkendelsesteorien var brugbare i analysen, mens frivillighedsteorien ikke kom i spil. Til gengæld fandt jeg frem til teorierne om Peer support, interorganisatorisk samarbejde samt om samskabelse. I hermeneutikken interesserer man sig for individernes perspektiv, deres oplevelser, deres livsverden og om man kan finde nogle strukturer og mønstre i deres ageren, handlen, reaktioner på de oplevelser de har. Nærliggende metodiske valg er derfor som udgangspunkt kvalitative og enten i form af deltagerobservationer eller livshistorieinterviews (Juul & Pedersen 2012, s. 422). Jeg har valgt at tage udgangspunkt i kvalitative interviews i dette speciale.

Abduktiv arbejdsproces

Jeg vil bestræbe mig på at arbejde med en abduktiv tilgang i analysen, således at både deduktive og induktive elementer kan indgå i den analytiske proces.

Arbejder man ud fra en deduktiv tilgang i sin forskning, så arbejder man med at teste hypoteser ud fra et teoretisk grundlag. Indsamlingen af empirien udformes således med henblik på at teste, om den hypotese som man har stillet op, kan verificeres eller falsificeres (Monrad & Olesen, 2018, s. 18-19).

Arbejder man derimod ud fra en induktiv tilgang i sin forskning, starter man med at indsamle empiri, for derefter at finde mønstre i empirien som man kan drage en konklusion eller opbygge et teoretisk grundlag på baggrund af (Monrad & Olesen 2018, s. 18-19).

Arbejder man med en abduktiv tilgang i sin forskning kombineres de to tilgange i forskningsprocessen (Monrad & Olesen, 2018, s. 19-20). Kombinationen af en deduktiv og en induktiv tilgang, stemmer godt overens med den hermeneutiske videnskabsteoretiske forståelse, idet denne fordrer en cikulær forskningstilgang, som er en slags vekselvirkning mellem forskerens egne forforståelser og fordomme, empirien samt den valgte teoretiske forståelsesramme, jf. ovenstående om hermeneutikken. Således dannes der her på lige fod med den abduktive forskningsproces en vekselvirkning mellem en teoretisk funderet deduktiv proces og en empirisk funderet induktiv proces. Som tidligere beskrevet har jeg haft en række forforståelser som jeg er gået til feltet med. Efter at have udført og transskriberet interviewene, kodede jeg dem alle sætning for sætning og udvandt således forskellige tematikker. Den initierende del af analyseprocessen bar således præg af at være induktiv. Herefter forsøgte jeg at forstå de empiriske emner, som jeg fandt gennem kodningen ud fra det teoretiske afsæt som jeg havde, samt ud fra tre tilføjede teoretiske perspektiver, i form af peer support, interorganisatorisk samarbejde samt samskabelse.

Semistrukturerede interviews

Den primære empiri består af fem semistrukturerede interviews, hvori der indgår en informant i hver af dem, på nær i det ene hvor der deltager to informanter i samme interview. Jeg har gjort mig nogle refleksioner og overvejelser i forbindelse med hvordan jeg ville udforme min interviewguide. Jeg har således ud fra den information, som jeg har erhvervet mig gennem problemfeltet, litteraturgennemgangen og de initierende valgte teoretiske perspektiver, udformet en interviewguide, med henblik på at udføre semistrukturerede interviews. Packer skriver at det semistrukturerede interview udfolder sig på en måde hvor forskeren har tilrettelagt en overordnet struktur for interviewets indhold, men at der gives råderum for at informanterne får en medbestemmelse over længden af svar, vægningen af indhold samt temaer og indhold som de tillægger værdi. Formålet ved de kvalitative interviews er således ikke at opnå en objektiv sandhed om de undersøgte fænomener, men snarere at

opnå en førstehåndsberetning om hvordan de givne fænomener, man er interesseret i, i sin undersøgelse, opleves af informanterne (Packer, 2011, s. 43) Jeg har i udformningen af interviewguiden forsøgt at danne en række temaer, som blev udformet med udgangspunkt i de undersøgelser som jeg kommer omkring i problemfeltet, mit initierende teoretiske afsæt i form af de ti centrale kapabiliteter i Nussbaums udlægning af hvordan et socialt retfærdigt samfund skabes, Honneths tre anerkendelsessfærer samt frivillighed og hvordan dette kan bidrage til området. Nussbaums udgangspunkt i arbejdet med kapabiliteter beror på refleksioner over hvordan man kan skabe et værdigt liv for alle samfundsborgere, og jeg spurgte derfor informanterne ind til deres forståelse af værdighedsbegrebet. Ift. anerkendelse spurgte jeg ind til informanternes møde med brugerne. Jeg spurgte desuden indtil deres værdier. Jeg spurgte dem derudover indtil frivillighed og det at være en NGO, og hvordan dette kan bidrage med noget andet end kommunale instanser. Derudover spurgte jeg dem, hvad de ville anbefale mig at tage fat i, hvis jeg skulle starte min egen organisation. Dette for at indfange, hvad de oplever der er brug for på området. Jeg spurgte ind til hvad de så af problemer på området og hvilke løsninger de troede ville være gavnlige samt til deres oplevelse af samarbejdet med kommunen

Anonymisering

Bengtson og Mølholt skriver at GDPR-lovgivningen sonderer mellem anonymisering og pseudonymisering. Forstået på den måde at ved anonymisering ved forskeren heller ikke, hvem de givne informanter er, mens at ved pseudonymisering kender forskeren informanternes identitet, men de anonymiseres udadtil (Bengtson & Mølholt, 2020, s. 195). Der er derfor i dette speciale tale om en egentlig pseudonymisering, da jeg kender informanternes identitet. Bengtson og Mølholt skriver endvidere, at det er vigtigt at forholde sig både til ekstern og intern anonymisering af informanterne. Forstået på den måde at det ikke altid er nok at skjule informantens navn eksempelvis, hvis der fremgår informationer om vedkommende i et interview som andre indenfor samme organisation, kan genkende (Bengtson & Mølholt, 2020, s. 201-203). På den baggrund har jeg valgt ikke at have de transskriberede interviews som bilag, da der heri indgår informationer som er personfølsomme, hvilket ville have krævet en yderligere anonymisering af specialet. Jeg har derimod i de fire tilfælde valgt at oplyse om organisationernes navne, og i det femte om organisationens form, idet den kontekst de hver især befandt sig i samt typen af arbejde som de hver især udførte var relevant for analysen.

Kritikform

Monrad og Olesen beskriver, at kritikken i en undersøgelse, kan tage form af seks forskellige typer. Herunder beskriver de den reparative form, hvor forskeren undersøger praksis sammen med borgere eller mennesker der arbejder på området for at begrebsliggøre dette. metodisk forsøger at begrebsliggøre praksis. Selve kritikken i undersøgelsen udformes ved at skabe et mulighedsgrundlag for hvordan praksis kunne udformes i en gavnlig udvikling (Monrad & Olesen, 2018, s. 293-318). Da jeg gennem min problemformulering ønsker at undersøge hvornår tilgangen til mennesker der lever i hjemløsheds rettigheder kan forbedres, ønsker jeg i overensstemmelse med den reparative kritikform. Derudover har jeg ligeledes talt med praktikere på området og brugerorganisationen SAND og spurgt dem indtil hvordan de hver især oplevede at området kan forbedres.

Analysestrategi

Antoft og Salomonsen sonder mellem fire forskellige analysestrategier: 1) Ateoretiske strategier: I denne analysestrategi søges deskriptive mønstre af materialet. 2) Teorifortolkende strategier: Her fortolkes empirien på baggrund af teoretiske begreber. 3) Teorigenererende strategier: I denne analysestrategi oparbejdes nye teoretiske begreber ud fra empiriske fund. 4) Teoritestende strategier: Her arbejdes deduktivt ved at afprøve/efterprøve teoretiske begreber i den indsamlede empiri (Monrad & Olesen, 2018, s. 151-152). Olesen skriver dog at disse fire strategier er idealtyper og at der i praksis oftest sker en vekselvirkning mellem flere af strategierne. De to første strategier, nemlig de ateoretiske- og teorifortolkende har til formål at generere ny empirisk viden, mens de to andre strategier har til formål at genere ny teoretisk viden (Monrad & Olesen, 2018, s. 151-152). Jeg har ligeledes foretaget en vekselvirkning mellem primært de to første af ovenstående fire analysestrategier. I de initierende faser har jeg arbejdet induktivt med at kode interviewmaterialet og ud fra disse koder dannet overordnede temaer som har dannet grundlag for de fire delanalyser. På den måde har jeg arbejdet med den første af de fire ovenstående analysestrategier, som er den ateoretiske, der søger at skabe deskriptive mønstre i datamaterialet. Jeg har dog også benyttet de teorifortolkende strategier, som indebærer en fortolkning af det empiriske materiale på baggrund af teoretiske begreber. Eksempelvis har jeg i andet afsnit i første delanalyse analyseret dele af interviewmaterialet med udgangspunkt i Honneths anerkendelsesbegreb. Dette stemmer overens med den hermeneutiske videnskabsteoretiske tilgang samt

med den abduktive analyseproces. Ift. til den tredje analysestrategi type, der indeholder strategier som generer nye teoretiske begreber på baggrund af interview materialet, har jeg delvist benyttet mig af denne, ikke at jeg har dannet egne nye teoretiske begreber, deraf delvist, men idet jeg ud fra empirien har tilføjet allerede eksisterende teorier, som jeg ikke tidligere havde tænkt skulle være en del af analysen. Dette var tilfældet både med Browns teoriapparat om interorganisatorisk samarbejde, med Tortzens artikel om samskabelse og med peer support. På den måde har jeg foretaget en vekselvirkning mellem de tre første analysestrategier ud af de fire som Antoft og Salomonsen skelner imellem.

Kodning af interviews

I den initierende fase af analysen har jeg kodet interviewene ved at kategorisere dem under små overskrifter, som viste sig i materialet ved gennemlæsning. En af de metoder man kan bruge til at kodning af kvalitative data er Grounded Theory. Olesen og Carlsen skriver at Grounded Theory overvejende er en induktiv metode men med abduktive træk. Fokuspunkterne i analysen besluttes således med udgangspunkt i det indsamlede datamateriale. Processen i grounded theory er dynamisk og vil derfor ofte indeholde en vekselvirkning mellem empirinære koder, hvoraf der udvikles mønstre og indikatorer som leder til en overordnet kategorisering, og ny indsamling af empiri på baggrund af de midlertidige fund. Forskeren vender således hele tiden tilbage til empirien (Monrad & Olesen, 2018, s. 178-182). Inspireret af den tematiske kodnings tilgang i grounded theory, startede jeg på den analytiske fase, via kodning af interview materialet. Helt lavpraktisk har jeg kodet hele interviewmaterialet sætning for sætning under forskellige overskrifter som viste ved gennemlæsningen af interviewene. Jeg har således formet nogle overskrifter i et eksternt dokument, mens jeg gennemgik interview materialet og derefter klippede de enkelte citater ind under de forskellige overskrifter i dokumentet. Samtidigt havde jeg et tredje dokument, der udelukkende indeholdt overskrifterne. Overskrifterne eller temaerne blev således udformet med udgangspunkt i hvilke tematikker jeg syntes de enkelte udsagn berørte. Jeg endte i denne fase ud med 49 koder initierende koder, hvoraf nogle var mere eller mindre relevante for analysen.

Herefter samlede jeg flere af de initierende koder, som var relevante i forhold til problemformuleringen i mere overordnede temaer. Jeg så derefter på de forskellige udsagn med fokus på mit teoretiske afsæt og påbegyndte skriveprocessen.

ANALYSE

Analysen er delt op i fire delanalyser, der alle yderligere er delt op i flere afsnit. Første delanalyse omhandler nogle ofte set fælles træk eller karakteristika for målgruppen af mennesker der lever med hjemløshed og andre former for udsathed. Den anden delanalyse omhandler tilrettelæggelsen af det sociale arbejde og hvordan dette kan gøres på en frugtbar måde ift. målgruppen. I den tredje delanalyse beskæftiger jeg mig med samskabelse og samarbejde, og den fjerde og sidste delanalyse omhandler hjemløse-reformen samt implementeringen af denne.

Målgruppen

Nedenstående delanalyse er opdelt i to overordnede afsnit, for det første argumenterer jeg for, at det for særligt den allermest udsatte gruppe af hjemløse mennesker, kan være svært at planlægge og tænke fremad. I det andet afsnit argumenterer jeg med udgangspunkt i de foretagne interviews for, at mange af de mennesker, der lever med forskellige former for udsathed og hjemløshed i løbet af deres liv, har oplevet ringeagt og manglende anerkendelse.

Muligheden for at kunne planlægge

Da jeg kodede de fem interviews under forskellige overskrifter, fremgik det af samtlige interviews, at gruppen af hjemløse og udsatte havde svært ved at planlægge, og at fremsynetheden ift. deres egen tilværelse var præget af at være kortsigtet. De to medlemmer af SAND fortæller således i følgende citat om de mest udsatte hjemløse, ift. at finde rundt i de kommunale systemer:

Informant1: ”*Det er jo folk som ikke har overskuddet til det.*”

Informant2: ”*De har jo ikke engang overskud til at finde ud af hvordan de skal få noget at spise senere. De kan ikke finde en bolig.*”

Det fremgår af udtalelsen at hverdagen, for de mennesker er præget af, at man tager sig af den problematik, der er overskyggende i den givne situation, og at de senere fremtidige problematikker, som at man skal have noget at spise, eller hvor man skal sove, først aktualiseres idet behovet opstår. Et andet sted i interviewet, fortæller det ene medlem af SAND:

Informant2: *“Der er nogle fx hvis du er væk i mere end tre dage, så bliver du udskrevet fra herberget og de her borgere som Informant1 også er allermest bekymret for, det er dem der næsten ikke engang kan kende forskel på dag og nat. Som er så misbrugende fx eller så psykisk syge, at de måske ikke lige opdager at der er gået tre dage, og så bliver de udskrevet igen.”*

Den sociale vicevært, fortæller desuden i forhold til den målgruppe han arbejdede med:

”Fordi min erfaring er, at hvis du sådan er forholdsvis normalt fungerende, whatever that is, så er det jo ikke svært at få en lejlighed og så med noget bostøtte og i løbet af x antal måneder eller år, så klarer du dig okay selv, så kan du måske have en eller anden du kan ringe til, når det brænder på. Og det er jo rigtig fint og det er jo sådan det fungerer for de allerfleste. Og det er jo også det vi så, som sociale viceværter. Altså dem vi har fået visiteret ind, det er dem der ikke rigtigt kunne få gavn af det. Som var for kaotiske til at møde en bostøtte hver onsdag fra 12-14, men hvor behovene opstår. Dem der er mere behovsstyrede. Og det fungerede rigtig fint. For langt hovedparten af de mennesker jeg har haft igennem systemet, har jo trivedes fint, har haft det godt. Nogle har udviklet sig derhen hvor de faktisk har fået en egen lejlighed. Så med noget støtte og nogle enkelte uden støtte, og så har de enkelte forholdsvis tålelige liv, der hvor de så bor, og så er der nogle, der ikke kan rummes, som vi prøver at give lejlighed, men som i løbet af forholdsvis kort tid, heller ikke kan indordne sig under de meget vide rammer, vi havde.”

Han kategoriserer således gruppen af hjemløse i tre hovedtyper, i forhold til at få en egen lejlighed. Den første, som er den bedst fungerende, der umiddelbart kan leve fint i egen bolig, med en bostøtte. Den anden gruppe, som mere behovsstyrede, og som dermed lever en hverdag, der bærer mindre præg af planlægning og refleksion, men som dog kunne opretholde en egen bolig med hjælp af de opgangsfællesskaber, hvor informanten var social vicevært, og hvor støtten oftere er tilgængelig. Derefter den tredje gruppe, som heller ikke er i stand til at være i en bolig i opgangsfællesskaberne. Også informanten fra Kirkens Korshær beskriver, at de på varmestuerne tager udgangspunkt i den enkelte situation. Informanten fra Kirkens Korshær fortæller således: *”Og så handler det også meget*

om at vi kigger meget på, at når der kommer nogle ind. Hvordan er hans dagsform. Er han fuldstændig skæv i dag eller er han mere frisk. “

I forhold til de to informanter, der arbejder med udsatte og i nogle tilfælde hjemløse, som er mere velfungerende end ovenstående, tegner der sig et lignende billede af, at tilværelsen leves fra dag til dag, eller fra situation til situation. Informanten fra Gadeliv udtaler således:

“Så der er mega meget godt at sige om at kunne belønne folk med kontanter og på dagen. (...)Når man har brug for det. Lige præcis. Folk hernede de, jo, måske deres husleje, men ellers så skal alt andet betales dag for dag. Så på den måde betyder det også meget.”

Også medlemmet fra det sociale orkester, fortæller at det har været hårdt, at han ikke har kunnet have en almindelig arbejdsdag, hvor han havde fri og kunne lægge arbejdet til side: ” *Det har været meget hårdt for mig engang, fordi man kunne ikke sige, nu arbejder jeg fra 9-14 og så tager jeg ikke telefonen hvis der er nogle der ringer.”*

Den sjette kapabilitet, som Nussbaum opridser i sin liste over de ti grundlæggende kapabiliteter, som bør understøttes og være tilgængelig for alle mennesker, er den *praktiske fornuft*. Her beskriver hun, at denne indeholder muligheden for at skabe sig egne forestillinger om det gode, og kritisk at kunne reflektere over sit eget liv og være i stand til at planlægge sit liv (Nussbaum, 2021, s.54). Ud fra ovenstående fremgår det, at samtlige af de informanter jeg har talt med oplever, at de udsatte og hjemløse, som de har været i kontakt med, har svært ved eller ikke har været i stand til at kunne planlægge ift. deres tilrettelæggelsen af deres egen hverdag og tilværelse. Det fremgår desuden at det kan forstås som en slags spektrum, fra dem der er mindst i stand til at kunne kritisk reflektere over egen tilværelse og planlægge fremad, som fx ikke opdager, at de ikke har været på det Herberg de er indskrevet på i over tre dage og som derfor bliver udskrevet, til dem der lever i egen bolig, men som ikke kan være på det ordinære arbejdsmarked, og som lever mere fra dag til dag. Ud over at det, med udgangspunkt i Nussbaums kapabilitets tilgang, i sig selv har en værdi at være i stand til at kunne planlægge og se fremad, påvirker og hindrer dette en række muligheder og tilgængeligheder som fx adgangen af offentlige services, opretholdelsen af egen bolig, adgangen til arbejdsmarkedet, plejen af relationer og adgangen til andre fællesskaber. Maja Müller har undersøgt forskellige former for inddragelse af udsatte mennesker, og gjorde her et fund om at de mest udsatte borgere havde svært ved

at deltage og have det ansvar, som inddragelsen krævede, særligt i de perioder hvor de havde det dårligst (Müller, s. 2019, s. 17). Müllers fund understøtter de fund jeg har gjort mig, om at jo mere udsat en person er, jo sværere kan de have ved at tilrettelægge og planlægge og jo kortere tidshorisonter agerer de under.

Adgangen til forskellige offentlige services eksempelvis at erhverve sig MitID eller NemID, kræver en vis grad af fremsynethed og planlægning. Eksempelvis skal man booke et møde, møde op på det givne tidspunkt man har booket, have gyldig fysisk legitimation som bevis for sin identitet, eller alternativt medbringe et vidne med gyldig legitimation, der kan bevidne hvem man er (mitid.dk). Ting, der kan være svære for mennesker, der lever fra situation til situation. På samme måde kan det være svært at ansøge om og modtage kontanthjælp, idet man skal melde sig ledig på jobnet og deltage i møder der indkaldes til mm. (Borger.dk, Kontanthjælp). På den måde indbefatter adgangen til de offentlige ydelser og services, kapabiliteten praktisk fornuft og dermed den reelle mulighed for at planlægge.

En måde at hjælpe de personer der af forskellige årsager har svært ved at planlægge, til at få en højere grad af adgang til offentlige services, kunne være ved at gøre de offentlige services, eller møderne med personer der forvalter de offentlige services mere tilgængelige og fleksible. En af informanterne fra SAND, beskriver i følgende citat hvordan han oplever at afstanden mellem det offentlige og mennesker i hjemløshed kan mindskes:

“Det er mere der med at hvis skulle hive en eller anden kaotisk borger hervedfra igennem, så vil jeg hellere have de her fleksible tider med jamen så passer det lige med den dag, og så har han tid lige nu og så bam bam bam, fem minutter senere, jamen så er man igennem og har fået nyt nemID og nyt ID. Altså hvis man kan lave en eller anden form for flow i det.”

Altså efterspørger han et sted, hvor mennesker der lever i hjemløshed eller har andre særlige udfordringer og som dermed ikke har reel mulighed for at kunne planlægge, kunne gå hen, uden tidsbestilling, eller aftaler på forhånd, fordi planlægningen og den længere tidshorisont netop kan være en udfordring.

Den manglende mulighed for planlægning og tilrettelæggelse af hverdagen, som forekommer blandt mennesker, der lever i hjemløshed og udsathed, påvirker således deres adgang til velfærd og sociale ydelser. Med udgangspunkt i Honneths anerkendelsesteori, har de på den måde ikke lige adgang til deres positive rettigheder, og de oplever således en ringeagt i anerkendelsens retslige sfære.

Svigt og mangel på anerkendelse

Informanten fra Kirkens Korshær, fortæller at mange af de mennesker der kommer på varmestuerne, har voldsomme oplevelser med i bagagen. Informanten fra Kirkens Korshær fortæller således følgende:

“Man er jo ikke kun det menneske, man er lige i dag. Vi har jo alle sammen en fortid som kan være hård eller god eller dramatisk eller kedelig eller hvad ved jeg, men en fortid som præger os og det er vigtigt at vi ikke skal gå hen og bore i den. Det skal vi frem for alt ikke, fordi den kan være så traumatisk.”

Udsagnet her, danner et billede af en gruppe af mennesker, der har oplevet krænkelse i den første anerkendelsessfære i en sådan grad, at bare tanken om den, eller det at blive spurgt ind til det, kan være ubærlig for dem. Ifølge Honneth dannes den grundlæggende selvtillid i denne sfære. Denne danner basis for at kunne deltage i samfundet og i fællesskaber generelt (Honneth, 1992, 2. 146). Krænkelser i den private sfære forekommer enten ved at de grundlæggende relationer til ens primære omsorgspersoner ikke har været gode, eller gennem voldsomme oplevelser, såsom seksuelle krænkelser (Honneth, 1992, s. 146-150).

Et af medlemmerne fra SAND fortæller, at nogle af de hjemløse og udsatte, har oplevet svigt i offentligt regi i så høj grad, at de reagerer voldsomt på kontakt:

Informant2: *“Altså jeg har jo folk der bare de nærmer sig Kommune bygningen, altså heroppe (Informanten peger i retning af Aarhus Kommune Jobcenter) Så begynder de at få angstanfald. Bare ved tanken om at skulle derind. Fordi de bare har været igennem så meget. De har været i systemet hele deres liv. Altså fra de var lillebitte.”*

Ovenstående udsagn viser, at nogle af de her mennesker har været i kontakt med det offentlige siden de var helt små. Da de har været i tæt kontakt med det offentlige, har deres primære nære relationer sandsynligvis været præget af ikke at have været gode. Hvis de har været anbragt, har det offentlige i en vis grad skullet varetage de nære relationer. At reagere så voldsomt, bare ved synet af kommunale bygninger, tyder på at de har oplevet en eller anden form for ringeagt eller krænkelse fra det offentliges side. En undersøgelse fra 2020 foretaget af VIVE med Lars Benjaminsen i spidsen, viser at tidligere anbragte er overrepræsenterede i statistikkerne over unge hjemløse. Særligt tidligere anbragte med både misbrug og psykiske sygdomme er overrepræsenterede og de har i særlig grad svært ved at finde fodfæste på fx arbejdsmarkedet også selvom de fleste kommer ud af hjemløsheden (Benjaminsen, 2020).

Det offentlige varetager forvaltningen af borgernes rettigheder. Den anden anerkendelsessfære i Honneths teoriapparat er den retlige. Denne indbefatter tre typer af rettigheder, hvoraf den sidste er de sociale rettigheder, som indebærer lige adgang til samfundets velfærdsgoder (Honneth, 1992, s. 155-158). Hvis individet oplever at blive ringeagtet i denne sfære, mister det ifølge Honneth sin selvrespekt (Honneth, 1992, s. 159).

Om de forskellige oplevelser af krænkelse fra det offentliges side har været i anerkendelsens første sfære ift. den anden sfære, er svært at vurdere og givetvis også forskellige eller overlappende fra individ til individ. Dog må det siges at påvirke den fremtidige lige adgang til de sociale goder og ydelser, som velfærdsstaten tilbyder.

En af de andre socialarbejdere jeg har talt med fortæller desuden, at gruppen er præget af mennesker, der har oplevet svigt og krænkelse, både hvad angår deres personlige og nære relationer, men også når det kommer til deres møde med det offentlige på forskellige planer. Den sociale vicevært siger således:

”Fordi de fleste af de her mennesker, har oplevet enormt meget modstand og enormt meget svigt. Både på et personligt plan, men også især fra systemet. Altså fra alle mulige systemer som ikke har hjulpet dem. Selvom de har skreget på og bedt om hjælp, så har de ikke fået ordentlig hjælp. Så de er blevet sat af.”

Ovenstående citat tegner ligeledes et billede af en gruppe mennesker som ofte har oplevet svigt og manglende anerkendelse i løbet af deres liv, i både den første og den anden sfære. Desuden nævner den sociale vicevært et andet sted i interviewet, at mange af de personer han har arbejdet med, har haft udfordringer med at få behandling i sundhedssystemet på baggrund af deres misbrug:

”Men det der med lige præcis lighed i sundhed, fordi vi oplevede nogle gange, ofte faktisk, hvordan folk blev afvist, fordi de var misbrugere. Altså så går de til lægen fordi de har ondt et eller andet sted og så er det eneste, lægen fokuserer på deres misbrug, fordi det står i papirerne: Jamen hvordan går det alkoholen. Jamen, det er ikke det jeg kommer med. Jeg har ondt i en fod. Ja, ja, det er fint med det. Altså du ved, viftet væk ikke. Det oplevede vi tit og derfor tog vi med dem.“

Ovenstående kan ses som et udtryk for manglende anerkendelse, eller ringeagten i den del af den retslige sfære, der omhandler de positive rettigheder, og således den lige adgang til velfærdsstatens goder, her i form adgang til sundhedssystemet.

I forhold til Foreningen Gadeliv, fortæller informanten herfra at mange af deres ansatte har erfaring med en følelse af manglende anerkendelse i forhold til deres sociale eller arbejdsmæssige bidrag fra før de kom til dem. Informanten fra Gadeliv fortæller således:

”Vi er alle sammen borgere der gerne vil bidrage til et samfund og have en meningsfuld del i det og det gør man ofte gennem sit arbejde, og mange af de folk der kommer hernede som er udsatte, er ligesom blevet mødt med: Du har ikke noget væsentligt at bidrage med. Du kan ikke tage et arbejde. Du er ikke god nok til en uddannelse, og du har alle mulige problemer, der gør, at de ofte kan føle, at de ikke har et værdifuldt bidrag at give. Og den vender vi helt om her”

Dette kan forstås i forhold til Honneths tredje anerkendelsessfære, den solidariske sfære, hvor man bliver anerkendt for sit særegne bidrag til fællesskabet. Mange af de ansatte har således en erfaring af ringeagt eller manglende anerkendelse i denne sfære, men oplever, gennem beskæftigelsen, der er mere

tilrettelagt på deres præmisser, fx i forhold til ansættelser på dagsbasis, at kunne give et særegent værdifuldt bidrag til fællesskabet og samfundet. Informanten fra Gadeliv fortæller endvidere:

“De er de bedste til at gå en walk og fortælle skoleelever om hvordan det er at være udsat og hjemløs i Aarhus Kommune. De er de bedste til at køre pant og have den relation, fordi selvfølgelig kunne man have alle mulige folk ind, men det er jo slet ikke det, der skaber fortællingen omkring Gadeliv. Så det er noget med at skabe ligeværd mellem folk der kommer fra forskellige baggrunde og skabe møder mellem folk der kommer med forskellige baggrunde. Og meget denne her tanke om at alle har noget at bidrage med. Man skal bare lige skabe rammerne for at det kan lykkes.”

Med det udførte arbejde opnår de ansatte i Gadeliv således anerkendelse i den tredje sfære, både inden for fællesskabet i selve virksomheden, men også i det større fællesskab, ift. de virksomheder som Gadeliv samarbejder med og dermed opnår de ansatte en større grad af anerkendelse i samfundet.

Medlemmet fra det sociale orkester talte om forskellige mennesker der har en lav status i samfundet:

“Og jeg brændte meget for det med sigøjnerne og så kom folk også til at synes at det var interessant på en eller anden måde og det var jo også en udsat gruppe, som har meget tilfælles med hjemløse og psykisk sårbare, fordi de har lav status. (Da jeg spørger om hvad de har tilfælles svarer informanten): “Ja, de er jo ydmyge og gemmer sig og isolerer sig og er ensomme.”

Honneth beskriver, som tidligere skrevet, at den tredje sfære i anerkendelsen er den solidariske sfære, hvor individet opnår anerkendelse for sine positive bidrag til forskellige fællesskaber, og at selvrealiseringen opnås gennem anerkendelse i denne sfære (Honneth, 1992, s. 168-169). Fællesskaber som eksempelvis samfundet, som det store fællesskab vi alle indgår i. Informanten udtaler, at der i samfundet sker en ringeagten, som er baseret på forskellige grupper, som individet tilhører, eksempelvis om en person er i hjemløshed, er psykisk syg, er af roma slægt, og man kunne tilføje om personen har et misbrug.

Delkonklusion

I forhold til det første tema i ovenstående delanalyse fremgår det at gruppen af hjemløse og udsatte kan have svært ved at planlægge og tilrettelægge længere frem. Der tegner sig desuden et billede af, at jo mere udsat et menneske er, jo mindre fremsynet og planlæggende har personen, kapabiliteten til at være. Denne manglende kapabilitet påvirker adgangen til forskellige offentlige services, herunder sociale ydelser. Den lige adgang til de sociale ydelser påvirkes, idet en forudsætning for adgangen er en vis grad af kapabilitet til at planlægge. Yderligere påvirker udfordringer med at planlægge, tænke og agere fremsynet adgangen til forskellige arenaer, såsom arbejdsmarkedet, forskellige fællesskaber samt udformningen af relationer til andre mennesker.

I forhold til det andet tema i ovenstående delanalyse ses der en tendens til, at mange af de personer, som informanterne har kendskab til, der lever i udsathed og hjemløshed har voldsomme personlige oplevelser med fra deres liv i bagagen og at de dermed har oplevet krænkelse, eller ringeagt i den første anerkendelsessfære. Desuden har flere oplevet en ringeagt i den retslige sfære af anerkendelse, særligt når det kommer til de positive sociale rettigheder, som indbefatter lige adgang til velfærd. Derudover forekommer der en ringeagten af mennesker der lever i hjemløshed, er bærere af en psykisk sygdom eller som har et massivt misbrug mm. i kraft af deres situation og dermed den gruppering de er en del af som udsatte, i den solidariske sfære, som omhandler anerkendelse af ens positive bidrag til fællesskabet.

Udformningen af det sociale arbejde

Denne delanalyse rummer fire afsnit. Det første afsnit handler om at gøre forskellige arenaer, såsom arbejdsmarkedet mere fleksible, i forhold til gruppen af hjemløse og udsatte mennesker, hvilket kan gøre disse arenaer mere tilgængelige for målgruppen. Det andet afsnit omhandler tillid og det tillidsopbyggende arbejde som et udgangspunkt for at gøre den videre hjælp opnåelig. Det tredje afsnit indebærer en grundopfattelse af alle mennesker som værende ligeværdige, mens det fjerde punkt kommer ind på peer support og hvordan det at indgå i relationer og fællesskaber med andre mennesker der har lignende erfaringer som en selv, kan være frugtbar og udviklende.

Fleksibilitet og tilgængelighed i det sociale arbejde

Ydermere viser de interviews som jeg har foretaget, at de NGO'er jeg har talt med, har råderum for at tilrettelægge det sociale arbejde med udgangspunkt i de muligheder, som de mennesker som deres arbejde centrerer sig omkring, har. Informanten fra Kirkens Korshær fortæller således:

”Succeskriterierne bliver nuet, fordi da jeg var sammen med ham deroppe på Helligsølejren, ham der havde været lastbilchauffør og jeg kom hjem og jeg fortalte om Lars: Ej nu skal I høre, jeg var sammen med Lars i 5 dage. Det var helt fantastisk. Så var en af de sure bemærkninger: Jeg så ham godt her. Han kom tilbage på varmestuen her i morges. Han var fuldstændig fuld. Han var dumpet i igen. Så det er jo det rene spild. Spild? De dage, de er da aldrig nogensinde tabt. Det var en fantastisk stund. Og jeg er da ikke så naiv, at jeg tror jeg kan tale ham til et ædrueligt liv. Det var da slet ikke mit formål. Det var bare at sørge for at nu får han og jeg en stund. Lige her og nu. Og måske også om en time, men det er ikke sikkert at det holder. At jeg sætter min forventningsbarriere på en helt anden måde end en sagsbehandler.”

Informanten har således taget den underliggende forventning om, at Lars kan planlægge en bedre tilværelse for sig selv, og hvordan man hjælper ham til dette, ud af ligningen, men fokuserer udelukkende på at de skal have det godt i det øjeblik de er i. På den måde bliver det sociale arbejde tilrettelagt med udgangspunkt i en forståelse for at ikke alle mennesker har mulighed for at planlægge og tilrettelægge deres tilværelse.

En af de andre NGO'er, Foreningen Gadeliv har tilrettelagt en måde at arbejde på, for de udsatte og hjemløse, som tager hensyn til at det kan være svært at planlægge og arbejdsformen er derfor gjort mere fleksibel. Informanten fra Gadeliv udtaler følgende:

”Jamen, vi er jo en forening, der laver arbejde. Vi skaber jo beskæftigelse for socialt udsatte på det sociale frikort. Og det kan man jo gøre meget mere fleksibelt, fordi folk kan komme herind og blive ansat og så får de deres løn, efter arbejdsdagen er slut, kontanter i hånden”

Ydermere kan den fleksible tilrettelæggelse af arbejdet, i form af dagsansættelser og dagslønninger for nogle, føre til en understøttelse af muligheden for at planlægge og dermed udvide deres tidshorisont. Eksempelvis har en af de ansatte fået erhvervet sig et kørekort. Flere af de ansatte erfarer desuden at det ikke er hensigtsmæssigt at møde påvirket op på arbejdet, og derfor møder de med tiden mindre påvirkede op. Dermed understøtter Gadeliv opbyggelsen af den kapabilitet, som Nussbaum kalder for kapabiliteten til *praktisk fornuft*.

Desuden er arbejdet tilrettelagt sådan, at der er forståelse for, hvis en person har en dårlig dag og derfor ikke kan udføre arbejdet den pågældende dag. Informanten fra Gadeliv fortæller således:

“Hvis man kommer og har det rigtig skidt og skal gå en walk, så siger man: Jeg cansler. Så gør man ikke det den dag, så finder vi en anden og vi kan altid finde nogen, og hvis vi ikke kan finde en anden, så kan vi gøre det selv. Man kan ikke få karantæne fra Gadeliv. “

Således er der en anden fleksibilitet også i forhold til adfærd og i forhold til at det arbejdsmæssige engagement kan være skiftende.

Ydermere har Gadeliv oprettet et system, hvor dem, der ikke har en bankkonto eller som ikke har adgang til deres bankkonto, kan få udbetalt deres penge. Informanten fra Gadeliv udtaler således:

“Vi har jo vores socialbank, hvor dem der ikke har adgang til deres egne penge i banken, kan komme herved og få deres penge udbetalt”

På den måde skabes et fleksibelt system, hvor de mennesker, der ellers ikke ville have haft mulighed for at få adgang til udbetalte penge fra fx det offentlige, kan få tilgængelighed til deres penge, hvilket bidrager til en øget mulighed for tilrettelæggelse af egen tilværelse, idet de eksempelvis bliver i stand til selv at kunne betale deres måltider. Derudover aflønner Gadeliv deres ansatte kontant og direkte efter det udførte arbejde. Informanten fra Gadeliv udtaler i den forbindelse:

“Og fokus på faktisk at have adgang til penge. Det er jo ikke noget, sociale tilbud arbejder ret meget med, men det er jo noget, det betyder enormt meget at man har penge til at man ikke

behøver at begå kriminalitet. At man kan gå op og købe sin flaske vodka i stedet for at stjæle den. Men det kan jo også være at man rent faktisk har mulighed for at tage en gave med til sit barns fødselsdag “

Det fremgår af ovenstående citat, at det at have adgang til penge, til kontanter gennem arbejdet bidrager med at øge muligheden for at tilrettelægge tilværelsen og hverdagen anderledes, fx i forhold til at kunne vælge kriminalitet fra, men også i forhold til at have mulighed for at kunne give gaver, og dermed blive anerkendt for sit særlige bidrag i forskellige relationer, hvilket både understøtter den positive anerkendelse i den første sfære, i de nære relationer samt i den tredje solidariske sfære, som indbefatter anerkendelse i forskellige fællesskaber.

Derudover ligger der en fleksibilitet i ikke at skulle følge systemer om fx antal samtaler og formål med samtalerne mm. Informanten fra Gadeliv udtaler således:

“Det hele er sådan meget fleksibelt og ad hoc og det gør noget godt for folk, tror jeg, at de ikke føler de bliver sat ned i, at nu skal vi have samtale 2 ud af 10, med den her dagsorden. Det gør noget godt for rigtig mange af dem der kommer hernede og de føler de bliver mødt med respekt og anerkendelse for det de kommer med “

Ovenstående citat giver udtryk for at mere spontane samtaler og møder, ud fra hvad der efterspørges af den enkelte, kan opleves som en mere anerkendende tilgang, idet møderne og samtalerne, baseres på den enkeltes behov og ønsker og ikke i forvejen tilrettelagte skemaer som er udformet uden afsæt i det pågældende menneske, og det pågældende møde mellem mennesker.

Tillid som udgangspunkt i det sociale arbejde

Flere af informanterne nævner at et udgangspunkt for at kunne danne en tillidsfuld relation, er ved at socialarbejderen ikke har nogen myndighed og at noget af uligheden i magtfordelingen dermed bliver taget ud af relationen. Informanten fra Kirkens Korshær udtaler således:

”Det er det der med at vi ikke har de der forvaltningsretlige ting, som jeg sagde. Vi kan behandle folk forskelligt, uden at det er forkert. Det er vi faktisk rigtig gode til. Men også det at

vi ikke har nogen myndighed. Dvs. at vi ikke kan tildele dem ydelser, men vi kan heller ikke fratage dem. Fjerne dine børn eller sige: Så får du ingen boligsikring, eller så skal du i arbejdsprøvning eller et eller andet. Det har vi ingen mulighed for at gøre. Så der kan vi køre lidt på frihjul.”

Iht. ovenstående citat er der således en todeling af fordelene ved at være en NGO. På den ene side at folk skal behandles forskelligt og understøttes forskelligt på forskellige tidspunkter. På den anden side ikke at have myndigheden eller magten til eksempelvis at tildele eller fratage ydelser. Dette skaber grobund for dannelsen af en tillidsfuld relation. En relation hvor, som informanten fra Kirkens Korshær siger: *“De behøves ikke at være bange for os.”* Ift. den første del, som er det her med at folk behandles forskelligt, understreger informanten fra Kirkens Korshær et andet sted i interviewet:

“Fordi vi er en civilsamfundsorganisation, selvom der kommer mange offentlige midler i, så skal vi ikke agere forvaltningsmæssigt. Dvs. at vi har mulighed for at behandle folk forskelligt, for at stille dem ens. Den var ikke gået indenfor den offentlige forvaltning. Hvis jeg havde sagt det som forvaltningschef, nu: I skal ikke behandle de der ens. Ham der han trænger mere. Fordi vi går ud og kigger konkret på: Du har behov for at vi lige bruger en time eller to. Nu sætter vi os lige ned og snakker“

Ser vi på Nussbaums kapabilitets tilgang, skriver hun, at udgangspunktet for tilgangen er at alle bør have et vist minimum af kapabiliteter, altså reelle muligheder, og at disse, grundet menneskers forskellige udgangspunkter i muligheder og evner, både fra fødslen men også af miljøpåvirkningerne gennem opvæksten og voksenlivet, bør understøttes forskelligt (Nusbaum, 2021, s. 45). Jævnfør ovenstående citat, taler informanten om at der i NGO'erne har et større råderum for at foretage et fagligt kvalitativt skøn, eller en vurdering af hvem der på forskellige tidspunkter har behov for en større grad af understøttelse, ift. i en forvaltning, hvor fokus i højere grad er på ligebehandling og formelle rettigheder og at der særligt i arbejdet med hjemløse og udsatte mennesker kan være et større behov for en vurdering af de konkrete mennesker i den konkrete situation.

Den sociale vicevært udtaler ligeledes at den manglende myndighed er væsentlig for opbygningen af en tillidsfuld relation i arbejdet med hjemløse og udsatte. Han udtaler således:

”Der er ikke nogen krav og på den anden side kan de heller ikke stille nogen krav til os og det er enormt frit. Jeg tror det er afgørende at kontakten er på den måde. For så snart du har myndighed. Så snart det er dig, der bestemmer, om de kan få et sted at bo fx, og det er det jo i Housing First. Der sidder et andet menneske som har en magt over dig og dit liv. Og det kan jo ikke give tillid. Jeg havde ingen myndighed og de (NGO’erne) har heller ingen myndighed. Altså det er en ren hjælpeting og det gør at det er nemmere.“

Informanten udtrykker således, at det er selve magtforholdet mellem myndighedspersoner og hjemløse samt udsatte mennesker, der vanskeliggør dannelse af en tillidsfuld relation. Den sociale vicevært beretter ligeledes følgende:

“Det gør jo selvfølgelig også at psykisk syge som selvfølgelig selvmedicinerer og har et misbrug også er på gader og stræder og alle steder og de er enormt svære at hjælpe. Fordi de har ingen tillid til nogen. Så det kræver rigtig meget nærvær. Og det kan NGO’erne i stor udstrækning give. De har så måske netop derfor, ingen myndighed og det er måske derfor de kan det”

I ovenstående citat kommer det til udtryk at ud over det ikke at have myndighed, er nærvær en forudsætning for (gen)opbygningen af tillid. Samtidigt fremgår det af citatet, at flere i gruppen ingen har tillid til nogen. Nussbaum beskriver i sit teoriapparat kapabiliteten følelser, herunder at være i stand til at danne relationer med andre mennesker. Hun pointerer endvidere, at denne evne understøttes gennem positive nære relationer (Nussbaum, 2021, s. 54). En evne som flere af de mest udsatte mennesker har svært ved, da tillid til andre mennesker er en forudsætning for at danne positive nære relationer. Den manglende tillid til andre mennesker og dermed den manglende kapabilitet til at danne relationer, står som en forhindring for at kunne tilgå de offentlige services og ydelser, og dermed opnå anerkendelse i den retslige sfære. Det tillidsopbyggende sociale arbejde danner således fundamentet for det videre arbejde i at kunne hjælpe.

Den sociale vicevært taler i nedenstående citat om gadeplansmedarbejdere og den opsøgende metode, hvor socialarbejderen går ud på gaden og møder den hjemløse der hvor han eller hun er:

”Det er den eneste rigtige metode. Det mener jeg. Fordi du bliver nødt til at sætte dig ned på bænken sammen med dem. Du er nødt til at sidde ved siden af dem. Både i bogstavelig og i overført betydning. Altså det er den vigtigste indgang. Fordi det vigtigste redskab man har som socialarbejder i det her arbejde med de her mennesker, er tillid. De skal have tillid til en. Ellers så kommer du ingen steder. Og det kan jo godt være en lang sej proces. Fordi de fleste af de her mennesker, de har jo oplevet enormt meget modstand og enormt meget svigt. ”

Det fremgår af ovenstående citat, at indgangen til dannelsen af en tillidsfuld relation sker gennem nærværet. Ved fysisk at sætte sig ved siden af dem og også ved at prøve at forstå og se verden fra deres perspektiv og ved derfra at hjælpe dem med at navigere. Informanten der er medlem af et socialt orkester, udtaler desuden, ligesom den sociale vicevært, at det fysiske nærvær er vigtigt:

”Det er også at sætte sig sammen med dem. I stedet for at nu sidder vi herovre og så sidder de andre et andet sted. ”

Nærværet og nærheden, altså tilstedeværelsen der hvor de er, og at man sidder sammen med dem, er således en væsentlig del af det sociale arbejde og af dannelsen af en tillidsfuld relation.

Medlemmet af det sociale orkester taler desuden om gensidigheden og ligeværdigheden som byggesten for en tillidsfuld relation. Han udtaler således følgende:

Informant: *”Jo, det er jo gensidige venskaber. Altså, det skal ikke være nogle stakler. ”*

Interviewer: *”Men tror du det er vigtigt det her med at de også kan give noget igen. At det også giver noget til ligeværdet i relationen. ”*

Informant: *”Jo, det er da meget afgørende. Det er jo sådan at tillid bliver bygget op. Det er jo noget mellem mennesker, at vi interesserer os for hinanden og at vi alle sammen har noget at byde på. At den ene ikke er mere værd end den anden. ”*

Informanten oplever således ligeværdighed og gensidigheden i relationen som en forudsætning for at opbygge tillid.

Ligeværd, værdighed

Menneskesynet: At alle er ligeværdige, er et emne flere af informanterne pointerer som centralt, nogle mere eksplicit og andre mere implicit.

Informanten fra Kirkens Korshær pointerer vigtigheden af, at socialarbejderne og de frivillige ser det enkelte menneske som udgangspunkt, og ikke tager udgangspunkt i den enkeltes problemer som det første. Han udtaler således:

“For mig at se rent praktisk, så handler den (Værdigheden) bl.a. om at vi ser mennesket før vi ser misbruger. Jeg kan huske engang vi havde en socialrådgiverstuderende i et praktikforløb, og det var mig der havde hyret hende og skulle koordinere. Så kom hun op til mig, hun havde været nede ved sådan noget sortering med nogle skæve eksistenser. Nogle af dem lå mere i vejen, det var skidegodt. Og så siger hun: Du kunne godt lige have sagt at ham der han er fuldstændig håbløs som han drikker og hende der hun er jo bims. Hvad mener du med bims. Jamen, hun er jo psykotisk. Hun er ikke rigtig klog. Hvorfor skulle jeg sige det. Jamen, det var da rart at vide. Nej, fordi så ser du jo alkoholikeren før du ser mennesket eller den psykisk syge før du ser Bente. Fordi det er værdigheden i det. Eller det er noget af værdigheden. At man ser et menneske, der går igennem det. I hvert fald begynder det der.”

Altså at værdigheden starter ved at man har øje for mennesket der går igennem de forskellige problematikker, frem for udelukkende at fokusere på problemerne og dermed glemme at se personen der har problemerne.

I Foreningen Gadeliv, er en del af værdigrundlaget, at alle er lige. Informanten derfra udtaler således:

”For Gadeliv ligger værdigheden i, at man bliver mødt med respekt og anerkendelse, og når der kommer folk herind, så er de på lige fod, altså alle er kollegaer, eller en frijobber der

arbejder på frikortet (Det sociale frikort) er også en kollega på lige fod med nogle der betaler skat. Så det er i hvert fald meget væsentligt ift. den der værdigheds del i det.”

Det fremgår af citatet, at anerkendelse og at se og behandle alle mennesker som ligeværdige, er essentielt for virksomheden. I praksis fungerer dette ved at alle der indgår i virksomheden er ansatte og kolleger, set i forhold til hvis de eksempelvis var ansatte og brugere, som det gør sig gældende i mange andre sociale tilbud. På den måde tages magtforskellen ud af relationen, om ikke andet, så en del af den. Dette stemmer overens med en understøttelse af de kapabiliteter, som Nussbaum kalder *relationer*, som indebærer det at være i stand til at kunne leve i en anerkendende relation med andre mennesker, samt den kapabilitet som handler om at have kontrol over sine omgivelser, som bl.a. indbefatter den reelle mulighed for at søge beskæftigelse på lige fod med andre (Nussbaum, 2021, s. 54-55).

Medlemmet af det sociale orkester fortæller, at det vigtigste for ham i hans arbejde var ligeværd mellem mennesker og det kreative i musikken. Han fortæller i nedenstående om hvordan han har arbejdet med ligeværd i praksis:

“Fordi det har været meget lige på den måde. Folk har været med til at arrangere ting og med i det hele og sådan. Det er ikke sådan at der kommer nogen og er lærer og så er der nogle elever. Sådan har jeg ikke følt det. Altså det har været sådan en flad struktur.”

Han har på den måde forsøgt at inddrage alle i de forskellige beslutningsprocesser, og dermed anerkende deres bidrag og synspunkter, hvilket stemmer overens med anerkendelse for individers særlige bidrag til fællesskabet og dermed den tredje anerkendelsessfære. Desuden understøttes både kapabiliteten *relationer* samt kapabiliteten *Sanser, forestillingsevne og tanker*, som bl.a. indeholder at være i stand til at skabe arbejdsindhold, og fx musisk udfoldelse (Nussbaum, 2021, s. 54).

Desuden lægger han stor vægt på gensidigheden i de relationer han har skabt med orkestrets medlemmer. Han fortæller således i nedenstående citat om hvorfor han ikke ønskede at orkestret blev institutionaliseret:

” Man mister det frie initiativ og det bliver mere dem der er ansat og dem der kommer der og bruger det og sådan har jeg aldrig følt det. Jeg ved godt at jeg efterhånden begyndte at få løn, men jeg følte mig lige med folk, som ens venner. Det var ikke sådan fast arbejdstid, altså det var min familie og det er sådan noget der virker.”

Gensidigheden og ligeværdigheden opstod således også i, at orkestrets medlemmer formede nogle af hans nære relationer, og han deres nære relationer. På den måde understøttes kapabiliteten: *Følelser*, som bl.a. indeholder at være i stand til at elske andre mennesker, og som understøttes af positive nære relationer samt kapabiliteten: *Relationer*, som bl.a. indeholder at være i stand til at leve i anerkendelse med andre mennesker. Ligeledes muliggøres anerkendelse i den første sfære, idet denne omhandler anerkendelse blandt mennesker med nære relationer til hinanden samt anerkendelse i den solidariske sfære.

Peer support

Ligeværdigheden ligger også implicit i SAND, idet denne er en brugerorganisation, og alle medlemmer er således hjemløse eller tidligere hjemløse. Informanterne fra SAND udtaler i den forbindelse følgende i interviewet:

Informant2: ” Så det har jo også været vores liv.

Informant1. ”Jeg har været i SAND i mange år efterhånden og i den tid jeg har været i SAND, har jeg også været hjemløs. Nu har jeg så de sidste par år haft en sådan lidt mere fast bolig, ellers så har jeg også fløjet ind og ud af de boliger jeg fik. Jeg har heller ikke selv kunnet finde ud af det.”

Ovenstående citat udtrykker en dybere forståelse med de mennesker der lever i hjemløshed, idet det også har været informanternes tilværelse. Mead, Hilton og Curtis skriver at Peer support ofte er givende i grupper af mennesker med mentale helbredsproblemer, og som grundet deres problematikker falder uden for samfundets normalitetsopfattelse (Mead & Hilton & Curtis, 2001, s. 134). Hjemløshed falder ligesom mentale helbredsproblemer, uden for samfundets normalitetsopfattelse og mange

hjemløse døjer derudover med andre problematikker ud over hjemløsheden, såsom stofmisbrug og mentale helbreds problematikker (jævnfør, fx problemfeltet i denne tekst) som ligeledes falder uden for samfundets forståelse af det normale. Peer support kan tilbyde en dybere fælles forståelse, som kan være vanskelig at opnå i relationer mellem professionelle og patienter/borgere/brugere. Den dybere forståelse skaber grobund for tillid, som igen skaber muligheden for at man sammen kan bevæge sig videre og arbejde med sine problematikker (Mead & Hilton & Curtis, 2001, s.135). Idet SAND er en brugerorganisation, dannes der altså en grobund for hjælp, der er baseret på en gensidig, dybere, erfaringsmæssig forståelse af hinandens situationer, hvilket skaber et fundament for dannelsen af tillidsfulde relationer. En af informanterne fra SAND fortæller også at det kan være udfordrende at finde rundt i systemet og at SAND har hjulpet ham til at navigere i det. Han udtaler således følgende:

”Det har hjulpet at jeg har været en del af SAND og at jeg har kendt lidt til systemet i forvejen og mine rettigheder. Der kan jeg også godt mærke og også godt se at der er mange af dem jeg har mødt før, jamen hvis de er blevet smidt ud af et Herberg uberettiget. Jamen der havde det da været godt hvis folk havde kendt nogle af de her reglementer før de var nået dertil. Så kunne det være at de ikke var blevet smidt ud.”

Dette stemmer godt overens med at Peer support, hvor den gensidige empatiske forståelse for hinanden, kan lede til et større indblik i ens sociale og samfundsmæssige ståsted. Der tilbydes et fællesskab som samtidigt favner forskellighed og dermed giver rum for anerkendelse af individuelle styrker (Mead & Hilton & Curtis, 2001, s. 136).

De oplever også Peer supporten i Foreningen Gadeliv. Informanten derfra fortæller således:

”Der er jo mange hernede som har levet det liv som mange af dem, der nu kommer ind af døren og er forvirrede og som har brug for noget, lever nu. Så der er jo også sådan en vekselvirkning i forståelse mellem hvad kommer du med og jeg ved hvordan du har det. Samtidig en proces i at vi flytter os allesammen hele tiden. Det er jo ikke noget, der er statisk, og vi kan alle sammen blive udsatte på et tidspunkt.”

Det fremgår af ovenstående citat, at peer support også er en del af det der sker på Gadeliv, hvor der er en erfaringsmæssig forståelse for hinandens og også nyere ansattes ståsted, som muliggør en udviklingsproces. Dette stemmer godt overens med Mead, Hilton og Curtis' undersøgelse der viser at den erfaringsmæssige forståelse for hinanden kan lede til en øget tryghed i at forsøge sig frem med nye måder at agere på og dermed skabe grobund for udvikling (Mead & Hilton & Curtis, 2001, s. 136)

En af informanterne fra SAND, udtaler at netop den manglende forståelse for de udsattes og hjemløses ståsted, kan være en af de udfordringer der er andre steder. Da jeg spurgte ind til om han oplevede at det var et udtryk for stigmatisering eller en manglende forståelse, som han oplevede som problematisk fx i forbindelse med kommunale møder, eller ude på Herbergerne svarede han således: *"I nogle situationer, der vil jeg sige mangel på sådan en form for forståelse. Det er det jeg oplever de her borgere fortælle mig."* Peer supporten kan dermed udgøre et supplement, som rummer nogle andre muligheder end relationen mellem professionelle og patienter/brugere/borgere indeholder.

I Gadeliv er fællesskabet og det at være en del af flok ligeledes vigtigt. Informanten fra Gadeliv udtaler således:

"Og vi sender også altid ud i shak. Det der med at have et hold. Det gør at man er mere tryk i det og føler man kommer som et team i stedet for bare at gå rundt i fem timer på en eller anden byggeplads alene, så bliver man aldrig en del af noget. Det er vigtigt med fællesskabet. Det er vigtigt at man er en del af en flok. Så at tage vores veste på og komme som et team ud på en byggeplads. Det gør bare en kæmpe forskel ift. fastholdelse i organisationen og lyst til at være med."

Peer support og den gensidige dybere erfaringsmæssige forståelse, kan således danne grobund og mulighed for tillidsfulde relationer og fællesskaber. Dermed danner peer support mulighed for at opnå positive nære relationer, som iht. Nussbaums kapabilitets tilgang danner grundlag for kapabiliteten: *Følelser og kapabiliteten: Relationer.* Nære relationer giver samtidigt mulighed for at opnå anerkendelse i den første sfære af Honneths anerkendelsessfærer og det at indgå i fællesskaber skaber mulighed for anerkendelse i den solidariske sfære. Derudover giver de hjemløses landsorganisation

SAND mulighed for at agere i overensstemmelse med kapabiliteten at kunne planlægge og tilrettelægge sin egen tilværelse, idet der skabes et kendskab til og en understøttelse af, hvordan man navigerer i de forskellige offentlige systemer. Dette bidrager desuden til en øget mulighed for anerkendelse i den retslige anerkendelsessfære. Desuden er SAND en politisk organisation, der taler med politikere og andre interesserede i hvordan man kan forbedre vilkårene for hjemløse og dette understøtter kapabiliteten, *at have kontrol over sine omgivelser* i kraft af at deltage politisk, indenfor denne kapabilitet ligger også muligheden for at søge beskæftigelse, hvilket understøttes af Foreningen Gadeliv, da denne har tilrettelagt et fleksibelt beskæftigelsesgrundlag.

Delkonklusion

Ud fra ovenstående analyse ses det, at der er fire hovedtræk i, hvordan det sociale arbejde med hjemløse og mennesker, der lever med forskellige former for og grader af udsathed, kan tilrettelægges på en frugtbar og givende måde. Det første afsnit indebærer en fleksibelt indrettet tilgang og udformning af praksis, således at der er mulighed for at skabe en praksis som er individuel ift. de behov, ønsker og muligheder, den enkelte har på et givent tidspunkt. Mulighederne og behovene er desuden ikke statiske, men flydende og kan variere fra dag til dag og over tid. Den fleksible tilrettelæggelse giver mulighed for at nogle hjemløse og udsatte mennesker kan agere i arenaerne, som ellers er svært tilgængelige for dem, eksempelvis på arbejdsmarkedet. Det andet afsnit omhandler tillid og et tillidsopbyggende arbejde. Flere af de hjemløse og udsatte, i særlig grad de allermest udsatte, har en manglende tillid til både offentlige systemer og til andre mennesker, ofte grundet tidligere erfaringer og/eller psykiske lidelser. For at være i stand til at kunne modtage hjælp, kræver det en vis grad af tillid, og det tillidsopbyggende arbejde fungerer derfor som en slags indgang til muligheden for hjælp og for positive relationer og til at kunne indgå i forskellige fællesskaber. Det tredje afsnit handler om at behandle og opleve alle mennesker som ligeværdige. At socialarbejderen ser, at det er et menneske, der går igennem de forskellige problematikker, frem for at fokus ligger på problemerne alene. Det handler om at møde alle mennesker, herunder mennesker i udsathed og hjemløshed med respekt og anerkendelse. Det fjerde afsnit handler om peer support. At mennesker, der har lignende erfaringer og stået i lignende situationer, har en særlig dybere forståelse for hinanden og at denne forståelse skaber grobund for at turde udvikle sig sammen. Peer supporten danner ligeledes mulighed for at kunne indgå i et fællesskab med andre mennesker.

Samskabelse, samspil og samarbejde mellem NGO'er og det offentlige

I det følgende vil jeg komme ind på forskellige former for interorganisatorisk samarbejde. Denne delanalyse er yderligere delt op i tre afsnit. Det første omhandler bisidning og følgeskab. Det andet punkt interorganisatorisk samarbejde primært mellem NGO'erne og kommunen, og det tredje omhandler borgerinddragelse.

Bisidning

En af de måder som samarbejdet mellem borgere, NGO'er og kommuner, eller offentlige instanser og myndigheder fungerer på er gennem følgeskab og bisidning. I Kirkens Korshær forsøger de at agere brobyggere til kommunen, ved fx at tilbyde at kontakte kommunen for deres brugere eller ved at tilbyde dem følgeskab. Informanten fra Kirkens Korshær fortæller således følgende:

” Men det er jo ikke det samme som at dem ved kommunen, der har myndigheden, er onde mennesker. Tværtimod, så gælder det om at vi skal prøve at bygge bro til den rolle som de har, for at kunne hjælpe dem. Skal vi ikke lige ringe op på kommunen, eller: Der er et møde der på torsdag kan jeg se. Skal jeg gå med? Sådan at vi understøtter det professionelle arbejde, der bliver gjort i forvaltningerne. Det er jo ikke en modstand, men det er en anden dimension i det.”

De hjemløses landsorganisation SAND tilbyder ligeledes bisiddere til hjemløse og tidligere hjemløse, til forskellige samtaler med myndighederne, som fx samtaler med sagsbehandlere eller læger (Sandudvalg-Bisidning). En af informanterne fra SAND understreger vigtigheden af, at der sidder bisiddere med til møderne, som har en forståelse for de forskellige udfordringer mennesker der lever i hjemløshed kan have: *”Og så er der altid brug for følgeskab til forskellige ting. Altså bisiddere, der har en forståelse for folk, der er så kaotiske, at det der med bare at overholde en aftale er rigtig svært.”* Også den sociale vicevært fortalte at de ofte tilbyder følgeskab til eksempelvis lægen, for at sikre sig at deres brugere modtager den behandling som de har ret til:

“Vi oplevede nogle gange, ofte faktisk, hvordan folk blev afvist, fordi de var misbrugere. Altså så går de til lægen fordi de har ondt et eller andet sted og så det eneste lægen fokuserer på

deres misbrug, fordi det står i papirerne: Jamen hvordan går det med alkoholen. Jamen, det er ikke det jeg kommer med. Jeg har ondt i en fod. Ja, ja, det er fint med det. Altså du ved, viftet væk. Det oplevede vi tit. Og derfor tog vi med dem.”

Bisidning og følgeskab kan således ses som et udtryk for, at der er et samarbejde mellem den pågældende borger, som modtager følgeskabet og bisidderen. Den offentlige instans eller myndighed bibeholder dog den formynderiske rolle. Hvis vi ser på den relation der udformer sig mellem borger og offentlige instanser, er der i flere tilfælde tale om en relation præget af manglende kontakt, eller af en ringeagten af borgernes rettigheder, som i tilfældet fra den sociale vicevært. Bisidderens rolle udføres i henhold til ovenstående, både af mennesker fra NGO’erne, fra brugerorganisationen og fra den sociale vicevært, der er fra en kommunal instans. Der fremgår to forskellige aspekter af bisidderens rolle ud fra interviewmaterialet. På den ene side at skabe kontakten mellem borgeren og de offentlige instanser og dermed danne forudsætningen for en reel relation og på den anden side at sikre sig at borgerens rettigheder bliver overholdt, og dermed at borgeren opnår anerkendelse i den retslige sfære. Samarbejdet i denne form bærer dog præg af at borgeren og bisidderen bliver de ansvarlige for at samarbejdet finder sted, idet de offentlige instanser der samarbejdes med, ikke ændrer praksis eller nærmer sig borgeren i denne type samarbejde.

Sammenspil, Samskabelse

I forhold til det sociale orkester og samarbejdet med kommunen, har der været en stor udvikling gennem årene. Medlemmet af det sociale orkester fortæller således at: *“Det har været en sej kamp. Det forstod de ikke i begyndelsen. Men de kunne jo se alle de mennesker der kom og alle de steder vi optrådte. “*Herefter blev orkestret dog i højere grad anerkendt fra kommunens side for det særegne, de kunne bidrage med. Medlemmet fra det sociale orkester fortæller således: *”Det var ikke et behandlingstilbud og det er jo også derfor vi fik at vide tit af kommunen at der var meget brug for os. Fordi vi var uden for rammen der. Vi var ikke projekt. Vi var os selv. “*Det fremgår af citatet, at netop det frie initiativ i orkestret samt at fokus ikke er på behandling og medlemmernes problemer, giver orkestret en særegen rolle som det er meget vanskeligt for kommunen at udføre. Brown understreger i sin teori om interorganisatorisk samarbejde, at de enkelte organisationers kontekst er yderst væsentlige for hvordan samarbejdet forløber. I tilfældet med det sociale orkester, bærer organisationen præg af at

være en lille organisation, der især i begyndelsen har haft en usikker fremtid. Dens styrke har i høj grad ligget i at være blevet grundlagt af en såkaldt ildsjæl. Medlemmet fra det sociale orkester fortæller således: *"Først var jeg bare frivillig og så fik jeg løn tre timer om ugen for at undervise. Men vi lavede meget mere end at undervise. "I forhold til samspillet mellem Kommunen og nogle af de andre frivillige initiativer fortæller medlemmet af det sociale orkester:*

"Jamen, det er blevet meget bedre i løbet af den tid, jeg har været i det. De første år var der ingen møder. Men så begyndte der at blive arrangeret nogle møder. Hvor vi mødtes og udvekslede erfaringer og ting og nogle folk fra et sted kunne komme et andet sted."

Derudover oplever han ikke initiativet som et alternativ til de offentlige indsatser, men som et supplement. Noget der skal fungere samtidigt med, som kan noget andet og som på den måde har en anden rolle. Han fortæller således:

"Men det er klart, det kan heller ikke stå alene, der skal selvfølgelig også være det andet. Det etablerede. Men det er noget der skal være ved siden af, som der skulle være meget mere af. På en eller anden måde, synes jeg."

I henhold til Browns teori, kan samarbejdet forstås som værende problemløsende og komplementerende, (jf. teori afsnittet), idet der er en fælles problematik med nogle mennesker der ikke trives og da hjælpen til at øge trivslen består af forskellige facetter, de offentlige myndighedsudøvere, der håndterer problemerne, såsom misbrugsproblemer, psykiske sygdomme, finde en egnet bolig, med den rette støtte mm. og i NGO'erne der løfter andre opgaver, i tilfældet med det sociale orkester, bl.a. at udfolde sig kreativ, musisk, og at opbygge nære relationer.

Også Foreningen Gadeliv samarbejder med kommunen på forskellige planer. Ift. implementeringen af hjemløse-reformen samarbejder de således med kommunen og Røde Kors om indretningen og indflytningen i nye lejligheder. Informanten fra Gadeliv udtaler i den forbindelse følgende:

” Vi kan ikke gøre det som kommunen gør og der er heller ikke nogen af os der kan stå alene, men det er jo et sammenspil og vi kan samarbejde med kommunen om nogle af de ting der foregår i Housing First enheden, hvor nogle chefer alligevel også har kunnet se at hvis man laver et sammenspil mellem civilsamfund og kommune, så kan man opnå noget andet og mange gange noget bedre end det man kan tilbyde hvis det er rent kommune.”

Nedenstående citat er fra interviewet med Foreningen Gadeliv ift. implementeringen af Housing First i Aarhus Kommune:

”Man har ligesom skrevet en indflytningsmedarbejder ind i den plan og det kunne vi se, at det kunne være en fordel at have her hos os og så gik der ligesom en proces i gang i forhold til det og nu har vi haft den funktion i Gadeliv, sådan at det er os der tager ud til borgeren og tager en snak om: Hvad har du brug for når du skal flytte og hvad har du af forventninger. Vi tager ud og samarbejder med Røde Kors omkring nogle møbler og så får vi borgeren flyttet konkret ud i deres bolig og noget efterværn på og sådan noget. Det er jo en måde vi har gået til det, at hvis vi skal tage den her opgave ind, så er det her vigtigt for os, og så er der jo sket sådan en vekselvirkning der.”

I ovenstående tilfælde er der tale om et samarbejde mellem fire parter: Kommunen, personen der flytter i boligen, Foreningen Gadeliv og Røde Kors. Gadeliv har fået indflydelse på implementeringen af hvordan det skal foregå. Der ses dermed et eksempel på den lysere del af samskabelsesbegrebet, der iht. Anne Tortzens artikel om samskabelse, handler om et samarbejde mellem civilsamfundet, borger og stat med et positivt og gavnligt udbytte for alle parter. Tortzen beskriver endvidere, at civilsamfundet og borgere kan inddrages i tre forskellige faser: Den initierende fase, designfasen og implementeringsfasen. Hun beskriver desuden, at kommunerne ofte inddrager civilsamfundet og borgere i implementeringsfasen og i mindre grad i de to foregående faser (Tortzen, 2017). Ovenstående er et eksempel på, at civilsamfundet inddrages i implementeringsfasen, men Gadeliv blev også inddraget i hvordan tilrettelæggelsen af driften skulle foregå og dermed i designfasen. Ovenstående er et eksempel på et samarbejde koordineret af ledelsen og embedsværket i kommunen. Gadeliv oplever

ligeledes et samarbejde mellem forskellige frontlinjemedarbejdere i kommunen. Informanten fortæller således:

“Vi oplever i høj grad at noget af det som vi kan skabe for de udsatte og hjemløse hernede, er noget som Kommunen, i nogle tilfælde sætter pris på og værdsætter og kan se en værdi i og i andre sammenhænge bruger de det til at hjælpe, der hvor de kan se, at de selv kommer til kort og det er især gadeplansmedarbejdere, gadesygeplejersker og dem der er på gadeplan og det kan også være dem som har kontakten til borgeren, bostøtten, mestringsvejledere som vi har et godt samarbejde med og som ved at vi kan nogle ting. Lige så stille sker der noget som gør at nogle ved at det findes og så er der også nogle gange mestringsvejledere og kommunefolk som ringer ”

Ud fra ovenstående citat fremgår det at en del af samarbejdet med kommunen også foregår med kommunens frontlinjemedarbejdere, men at denne del er mindre koordineret, men drevet af de enkelte frontlinjemedarbejders kendskab til organisationen og deres vurdering af, at de står med et menneske der kunne have gavn af de tilbud som organisationen har.

Også den sociale vicevært har oplevet at samarbejdet mellem sygehuset og de sociale viceværter har været præget af at være ukoordineret og dermed afhængigt af de enkelte frontlinjemedarbejdere. Da sociale viceværter i Aalborg er et kommunalt tilbud og da Aalborg sygehus hører under Region Nord, er der tale om et tværsektorielt samarbejde, altså mellem to forskellige offentlige instanser fra hver sin sektor. Den sociale vicevært udtaler følgende:

” Der er et fantastisk fint samarbejde med nogle af afdelingerne på Aalborg sygehus, hvor de godt ved hvad det er de har med at gøre, hvor de kender os, og de kender gadesygeplejerskerne og de ved at når der nu kommer en af dem, så ringer de lige, så vi kan lave et samarbejde om det og så fungerer det faktisk fint. Men det er ikke altid at det fungerer og det er personbundet og det er uhyggeligt. ”

Brown beskriver i sin teoretiske rammesætning, at det interorganisatoriske samarbejde ofte varetages af grænseस्पændingsenheder, som kan bestå af hhv. individer eller underafdelinger i en organisation (jf. teoriafsnittet). Både samarbejdet mellem Gadeliv og forskellige offentlige instanser på frontlinjeniveau samt det tværsektorielle samarbejde mellem de sociale viceværter og Aalborg sygehus, bærer præg af at der ikke er grænseस्पændingsenheder og dermed ikke nogen underafdelinger eller individer der har til opgave at varetage samarbejdet mellem de forskellige organisationer på frontlinjeniveauet, som er det niveau af velfærdsstaten som danner grundlag for det egentlige møde mellem borgere og fx kommune.

Informanten fra Kirkens Korshær fortæller om deres varmestuer som et helle for udsatte og hjemløse og at netop dette udgør et supplement til kommunen. Han fortæller følgende om misbrug: *"Det er ikke det der er formålet for os. Det er jo fedt, når det sker, men det er der andre instanser. Der er misbrugscenter og det er der andre ting til. Vi skal være et fristed."*

Det er dermed vigtigt i deres rolle som civilsamfundsorganisation at være et sted hvor man kan komme hen og få det bedre lige nu uden at det nødvendigvis skal føre til noget eller: *"Succeskriterierne, det bliver nuet"*, som han siger. Et andet sted i interviewet udtaler informanten fra Kirkens Korshær desuden:

"Sådan noget helt banalt, som at man kan huske hvad de hedder: Hej Benny, hvordan går det?(..) Så kan man lige have fokus på Benny og ikke hans misbrug(..) nu skal vi få det bedste ud af det. Vi skal ikke stille os til dommer. Og der kommer vi også ind værdimæssigt, fordi vi har et samfund, hvor man og især hvis man lever lidt på bunden. Så er der så mange som korrigerer en. De kan nappe ens sociale ydelse og de kan udskrive det der arbejdes træning. Eller politiet de kan sætte en fast eller sige: Nu skal du altså i behandling med dit alkoholmisbrug (..) Der er vi ikke inde. (..) Vi siger. Det er dejligt at se dig i dag. Skal vi spille Ludo eller ej, det er måske ikke helt din dag i dag, så tager vi bare en snak. Altså vi taler på de betingelser og der kan vi spille en anden rolle, fordi vi har ikke noget mål. (..) Det er ikke det samme som at vi glæder os da over hvis der er nogle der kommer ud af det. "

Det fremgår også af interviewet med Kirkens Korshær at kommunen værdsætter den rolle som de har. Informanten fortæller således om et møde han var til med ledelsen i kommunens social- og

beskæftigelsesafdeling, hvor chefen sagde: “ *I skal agere som en civilsamfundsorganisation med jeres værdier. Ellers så gider vi jer ikke.* ”. Samarbejdet mellem Kirkens Korshær og Aarhus Kommune kan ses som komplementerende, idet de bidrager med forskellige aspekter af det sociale arbejde og dermed udfører forskellige roller som begge er frugtbare.

I tilfældet med Kirkens Korshær og de Splittergale, lægger kommunen en økonomisk bund for arbejdet i civilsamfundsorganisationerne, hvilket bidrager til en magtbalance mellem hhv. kommunen og de to NGO'er. Derudover har kommunen i kraft af at være myndighedsudøver en naturligt større magt, hvilket samarbejdet bærer præg af. Kommunen kan således trække støtten til et projekt, de ikke finder gavnligt, som det fx er tilfældet med lukningen af paragraf 104 natpladserne i Aarhus Kommune, som jeg vil komme mere ind på i den sidste delanalyse. Dog udfører civilsamfundsorganisationerne samtidigt en essentiel rolle, ift. det sociale arbejde med gruppen af hjemløse og udsatte mennesker, som er gavnligt og som kommunen også anerkender bidrager positivt til velfærden. Begge NGO'er har dog også en grad af selvfinansiering. Kirkens Korshær gennem deres genbrugsbutikker og det sociale orkester ved at sælge optrædener og skabe arrangementer med entré.

Med Gadeliv ser det anderledes ud ift. finansieringen, idet de er en økonomisk bæredygtig forening. Informanten herfra beretter således:

“Vi er en økonomisk bæredygtig forening. Alt det vi laver hernede, næsten alt det vi laver i hvert fald, er fordi vi får penge for det arbejde vi udfører. Fordi vi har nogle folk som går ud og gør rent ovre ved Danske Bank og så betaler Danske Bank en faktura for at vi har været der og gjort rent og så kan vi lønne vores folk og vi kan sørge for at der kan være lys tændt og kaffe på maskinen og sådan noget.”

De står dermed ikke i samme økonomiske afhængighedsforhold til kommunen som de andre, hvilket må antages at give et andet grundlag for forhandlinger.

Borgerinddragelse

Da jeg spurgte informanterne fra SAND om hvad de oplevede at der kunne forbedres ift. hvordan det offentlige er tilrettelagt, stod borgerinddragelse højt på deres ønskeseddel:

Informant2: ”*Snak med borgeren. Lyt til borgeren. Komme herved til SAND. Spørg SAND hvad der skal til af løsninger. Fordi SAND er hjemløse selv og tidligere hjemløse. Det er dem, der har prøvet det. Det er det der virker.*”

Informant1: ”*Præcis. Lyt noget mere i øjenhøjde. Det virker. Det er jo også, at det mangler der. Mange gange hvis jeg snakker med politikere og prøver at råbe op om at hey, vi mangler et eller andet alternativ til de her mennesker. Fordi der skal jo være et eller andet sted hvor de skal kunne gå hen og snakke og sige: Prøv lige at hør’ her, det her det fungerer ikke. (...) for det betyder noget at man selv står i det. Der synes jeg, at jeg savner at man gider lytte lidt mere til tingene. Det er jo også det jeg synes der er meget op ad bakke med det system her.*”

Ovenstående viser en efterspørgsel af en større grad af inddragelse fra SAND. Anne Tortzen beskriver at begrebet samskabelse har en flertydig kerne. På den ene side indebærer begrebet en større grad af borgerinddragelse og på den anden side en effektiviserings tankegang. Ift. inddragelse, kan denne praktiseres i tre forskellige faser, den initierende fase, designfasen og implementeringsfasen. De første to faser handler om at identificere problematikker og finde løsninger på dem, og den sidste fase er mere driftsorienteret (Tortzen, 2017). Informanterne her efterspørger en større grad af indflydelse i de to første faser, hvilket ligger i tråd med den del af samskabelsesforståelsen der rummer en større grad af borgerinddragelse og at denne vil føre til en bedre kvalitet af de offentlige services. Informanterne oplever, at deres erfaring med at agere i systemet og dermed det at have brugernes perspektiv på hvordan de forskellige services kan tilgås, kan bidrage med et indblik i, hvilke elementer af praksis der ikke fungerer.

Derudover efterspørger informanterne en højere grad af samarbejde mellem frontlinjemedarbejderne i forskellige offentlige instanser og SAND. Informanterne fortæller således:

Informant1: ”*Det her med at hvis man kunne lave en eller anden form for system hvor man kunne gøre nogle af de her ting lidt mere fleksible. Der ved jeg da, at hvis man havde et sted, hvor en medarbejder fra Dokken kunne komme herved, fx hver onsdag eller torsdag. Så er der et forhold, og så stoler de på ham og han kunne så hjælpe dem med at dirigerer forholdene inde*

på dokken. Hvis jeg skulle hive en eller anden kaotisk borger hervedfra igennem, så vil jeg hellere have ham til at snakke med ham, fordi så har jeg de her fleksible tider med jamen så passer det lige med den dag”

Nedenstående citat viser et andet eksempel i interviewet hvor SAND efterspørger et større grad af samarbejde fra kommunens side:

Informant2: ”Jamen, hvis der sad en eller anden fra myndighed hernede. Så kunne man fx blive skrevet op på en akutbolig hernede. Det er et eksempel. Men vi har jo mange borgere der kommer herned og gerne vil skrives op til akutbolig og det er så svært. Så tager vi fx fat i værestedet og så skal de skrive en mail ind til en, som skal sende den videre til en. Værestedet som er kommunalt jo, og så skal det så hele vejen igennem, før man får svar på om man så egentlig er blevet skrevet op på den der bolig. Hvis der kom en fra myndigheden direkte herned, som borgeren kunne gå hen og de kunne vurdere allerede der.”

De efterspørger således en større grad af koordineret samarbejde mellem dem og de offentlige instanser. Et samarbejde der er tilrettelagt på en måde, så de offentlige instanser også må deltage som en aktiv part i samarbejdet til forskel fra den type samarbejde, hvor SAND tilbyder en bisidder. Set fra et interorganisatorisk perspektiv med “Browns briller”, efterspørger de en grænsespændingsenhed fra i ovenstående eksempel borgerservice som varetager samarbejdet mellem de hjemløse og borgerservice, ved bl.a. at stille en frontlinjemedarbejder til rådighed enten i SANDs lokaler eller i værestedet på den anden side af gadens lokaler, på et fast ugentligt tidspunkt, som kunne varetage de sager der omhandler de udsatte og hjemløse. På den måde efterspørger de også en større grad af samarbejde i selve driften af det sociale arbejde.

Delkonklusion

Ovenstående delanalyse er opdelt i tre underdele. Den første handler om følgeskab og bisidning til møder med offentlige instanser. Her udfører NGO'erne, SAND eller en kommunal enhed, som i tilfældet med den sociale vicevært, en rolle, hvor de tilbyder de hjemløse følgeskab til forskellige møder med offentlige instanser. Forholdet mellem de hjemløse og kommunen kan bære præg af en

mindre eller større grad af isolation, forstået på den måde at der med fordel kunne ske et samarbejde mellem parterne, men at dette ikke forekommer i praksis. Bisidderne udfylder både en slags brobyggende rolle mellem de to parter, således at der forekommer en større grad af samarbejde samt en rolle hvor de sørger for at borgerens rettigheder overholdes og at denne således opnår anerkendelse i den retslige sfære. Det andet punkt i ovenstående delanalyse omhandler bl.a. samarbejdet mellem NGO'erne og Aarhus Kommune. Ud fra analysen ses det, at der er sket en forbedring i samarbejdet og alle tre NGO'er oplever anerkendelse fra kommunens side for den rolle de udfører på den sociale arena i Aarhus Kommune. Gadeliv har oplevet at blive inddraget i både designfasen og implementeringsfasen af en policy ift. samarbejdet mellem embedsværket i social- og beskæftigelsesafdelingen i Aarhus Kommune. Samarbejdet på frontlinje niveau bærer dog præg af at have karakter af en mere ukoordineret praksis. Den sociale vicevært oplever, at samarbejdet mellem hans felt og sygehuset ligeledes bærer præg af at være ukoordineret. Der er således ikke en grænsespændingsenhed til at varetage samarbejdet mellem de forskellige instanser på frontlinje niveau i de to ovenstående eksempler. Det sociale orkester og Kirkens Korshær er i et stort omfang afhængige af økonomisk støtte fra kommunen, mens Gadeliv i højere grad udfører arbejde for andre virksomheder og dermed er selvfinansierende. Dette påvirker den kontekst, de indgår i forhandlinger med kommunen. Den tredje sektion i denne delanalyse handler om borgerinddragelse. SAND ønsker i højere grad at indgå i et samarbejde med Aarhus Kommune, især i de to første faser af policy, som er den initierende fase og designfasen, der handler om at identificere problemstillinger og komme med løsningsforslag. I kraft af at være en brugerorganisation oplever de og deres medlemmer, hvordan brugernes perspektiv på de sociale tilbud og ydelser, som henvender sig til hjemløse og udsatte er, og de har derfor mulighed for at pege på problematikker og løsninger med udgangspunkt i dette perspektiv. Derudover efterspørger de en grænsespændingsenhed fra myndighederne, som kunne varetage samarbejdet mellem de hjemløse, udsatte og SAND på den ene side og forskellige myndigheder såsom borgerservice på den anden side.

[Set i forhold til hjemløsereformen](#)

I den følgende og sidste delanalyse vil jeg komme ind på informanternes opfattelser af hjemløse reformen fra 2023. Denne delanalyse er delt op i to afsnit, det første omhandler selve reformen og det sidste lukningen af paragraf 104 natpladserne i Aarhus Kommune.

Hjemløserenform

Flere af de informanter jeg har talt med, har udtrykt kritik af hjemløse reformen. Ikke fordi de ikke mener at den er positiv for mange og måske også for de fleste. Men fordi de frygter, at de allermest udsatte bliver tabt. Den sociale vicevært udtaler således:

”Der er altid nogle der ikke kommer med på vognen, og jeg synes altid det er farligt og hænge hele indsatsen op på en metode. Det synes jeg er ærgerligt. Og som jeg siger, det er ikke fordi jeg har noget imod metoden. Jeg synes den er fin. Det er bare ikke alle der kan få gavn af den.”

Mens informanterne fra SAND udtaler at der blandt hjemløse er mange forskellige mennesker med mange forskellige problematikker, der har behov for forskellige løsninger. En af informanterne i SAND udtaler således: *”Det er vigtigt at have fokus på ikke bare en løsning, men forskellige løsninger, fordi det er forskellige slags mennesker. Alle passer ikke ned i den samme kasse.”*. Et andet sted i interviewet med SAND, fortæller et af medlemmerne:

“At flytte rundt på tingene i det her system I har, fordi så kan I få det til at fungere for resten af os. Det her med at hvis man lige vendte tingene om, så kan det også lykkes for ham herovre. Problemet med ham derovre, det er bare at han skal ind i en bolig først. Det er ikke altid det der står øverst på toppen af de her folks liste. Fordi de er sådan, at de skal nok finde et eller andet hjørne eller en krog og sove i. Det er ikke der problematikken ligger, men de har titusinder andre ting de lige skal have styr på først af misbrug og penge og folk de skylder, og alt sådan noget. Så hvis man lige rystede posen og gjorde nogle af de her ting anderledes. Jamen så kunne det være at man kunne få ham her med også.”

Hjemløserenform blev vedtaget 4. maj 2023 af Folketinget, og den trådte i kraft den 1 oktober, 2023. Formålet er at reducere antallet af borgere i hjemløshed samt at komme langvarig hjemløshed til livs. Dette, hovedsageligt gennem udbredelsen af Housing First tilgangen (Social-, bolig- og ældreministeriet, initiativer og indsatser for personer i hjemløshed). Aarhus Kommune vil gennem nogle pakkeforløb reducere antallet af mennesker der lever i hjemløshed markant til 150 personer i hjemløshed i 2030. Pakkeforløbene skal indeholde en hurtigere afklaring af den enkeltes ønsker og

behov ift. bolig, hvordan støtten skal tilrettelægges og fællesskaber. Social- og beskæftigelsesrådmand Anders Winnerskjold, har desuden taget initiativ til at udforme et partnerskab mellem 26 forskellige sociale aktører, der alle ønsker at reducerer hjemløshed (Aarhus Kommune, Langvarig hjemløshed skal være fortid i Aarhus). VIVE har med Lars Benjaminsen udformet en kvalitativ rapport, ift. hvad der kræves af kommunerne for at implementere Housing First tilgangen. Rapporten konkluderer først og fremmest, at en vellykket implementering kræver et samarbejde på tværs af sektorer (Benjaminsen, 2023). Rapporten er udformet med udgangspunkt i 5 kommuners omlægning og der er udformet en tilføjelse til paragraf 85 for netop at tilgodese en helhedsorienteret støtte i forbindelse med Housing First i form af paragraf 85a (Benjaminsen, 2023). Rapporten viser en række nedslag, hvor der er behov for fokus, idet alle 5 kommuner oplever udfordringer her. Det drejer sig om A) Anskaffelsen af billige lejeboliger B) Udformningen af den specielt tilrettelagte støtte, som indgår i Housing First tilgangen, i form af enten ICM, CTI eller ACT (Jf. begrebsafklaringen for beskrivelse af ICM, CTI og ACT). C) Styrkelse af det tværsektorielle samarbejde D) Samspil og samarbejde med paragraf 110-boformerne. Især set i sammenhæng med en hurtigere udredning og opskrivning til egen bolig E) Kommunerne er bekymrede for yderligere økonomiske udgifter. Fokus i denne indsats er dog at få de personer der opholder sig længerevarende på paragraf 110-boformerne hurtigere og mere vedvarende over i egne boliger (Benjaminsen, 2023). Aarhus Kommune skriver yderligere i deres plan for Housing First, at de vil have de hjemløse ind på paragraf 110-boformerne og derfra hurtigt ud i egen bolig (Aarhus Kommune, Langvarig hjemløshed skal være fortid i Danmark). En undersøgelse på tværs af 8 Europæiske lande fra 2024, har påvist at Housing First tilgangen i højere grad end den klassiske Stairway tilgang, hvor man arbejder med en person i hjemløsheds problematikker i form af stofmisbrug, alkoholmisbrug og psykiske sygdomme, inden personen tilbydes at komme ud i egen bolig, resulterer i en øget grad af recovery, og opnåelse af kapabiliteter. Housing First er en internationalt anerkendt metode til at komme langvarig hjemløshed til livs (Greenwood et al., 2024, s. 1-2).

Der er med hjemløserenformen blevet ændret i kommunernes refusionsordning, således at de fra 1. oktober 2023 får 50% refusion for ophold på paragraf 110-boformerne i 120 dage og fra 1. april 2026 i 90 dage. 50% refusion for udgifter til bostøtte iht. paragraf 85a, men kun hvis visitationen til denne er foregået inden udskrivning af paragraf 110-boformen samt 50% refusion på borgere til paragraf 107 boformer i 6 måneder, hvis en borger er visiteret til denne på paragraf 110-boformen (Sbst.

Lovændring pr. 1. oktober). Kommunerne skal således udfylde en handleplan iht. paragraf 142 i serviceloven for alle borgere, der opholder sig på paragraf 110-boformerne. I denne skal det fremgå om borgerne skal ud i egen bolig med særlig bostøtte (paragraf 85a), skal ud i et paragraf 107-tilbud, eller i en paragraf 108-boform (Sbst. Lovændring pr. første oktober).

Et af de opmærksomhedspunkter, som en af informanterne taler om ift. omlægningen af hjemløseindsatsen er netop den ændrede refusionsordning og at den efterfølgende refusion for den særlige bostøtte kun forekommer, hvis denne er blevet vurderet væsentlig på en paragraf 110-boform. Dermed er indsatsen opsat på en sådan måde, at de hjemløse skal igennem et 3 måneders ophold på en paragraf 110-boform for at kommunerne får refusion. Den sociale vicevært udtaler således:

“Men når indgangen til at få hjælpen, er via 110-institutionerne. Der er en ret stor gruppe af mennesker, som enten ikke vil eller ikke kan være på 110-institutionerne, bl.a. fordi de har karantæne der. De kan ikke indordne sig under de regler, som altid vil være sådan nogle steder, lige meget hvor liberalt man anlægger det.”

Han er således kritisk overfor at Housing First indsatsen er skruet sådan sammen, at den skal gå igennem paragraf 110-boformerne, idet det er hans erfaring, at der er en gruppe af mennesker, der ikke kan indordne sig på Herbergerne. Medlemmerne af SAND er ligeledes bekymrede for den gruppe mennesker der har svært ved at indgå i paragraf 110-boformerne, idet der er nogle krav, som ikke alle kan indordne sig. En af informanterne fra SAND udtaler således:

Informant2: ”Du skal kunne indgå i et samarbejde i forhold til at komme i egen bolig. Der er nogle fx hvis du er væk i mere end tre dage, så bliver du udskrevet fra herberget og de her borgere som er så misbrugende fx eller så psykisk syge, at de måske ikke lige opdager at der er gået tre dage, og så bliver de udskrevet igen. Eller også så er det dem der får seriekarantæner fra herbergerne, fordi de ikke kan indgå i sådan et fællesskab.”

Som det fremgår af ovenstående, oplever de i SAND, at nogle mennesker får gentagne karantæner fra herbergerne og forsorgshjemmene, enten fordi de ikke kan indgå i de fællesskaber der er på stederne eller uberettiget.

En af informanterne fra SAND udtaler endvidere, at der kan være en manglende forståelse fra nogle af de ansattes side, på paragraf 110-boformerne:

Informant1: ” Et eller andet sted så burde man ændre på tilgangen som nogle af de ansatte har til nogle af de her mennesker. Der skulle man tro at de her steder kendte de her borgere bedre, men det gør de jo så i visse tilfælde ikke.”

På den måde beskriver informanterne som jeg har talt med, flere opmærksomhedspunkter ift. den nye hjemløse reform. Det ene punkt er ift. at refusionen bliver givet på baggrund af at visiteringen til Housing First indsatserne bliver givet på paragraf 110 boformerne, og ikke alle hjemløse er i stand til at indgå i det samarbejde.

De to informanter fra SAND mener, at det store fokus på Housing First og den nye hjemløse reform vil hjælpe mange, hvilket er positivt. De oplever dog, at de hjemløse, som er de allermest udsatte, bliver udeladt. Den ene informant fra SAND udtaler således:

Informant1: ”Det er det vi lægger fokus på, når vi sidder og snakker med politikere om de her reformer. Jamen det er fint I har en eller anden reform og nogle tiltag og noget der virker ligesom Housing First og noget der virker på sådan 60-70-80% af dem. Men så er der de her 20-30% som ikke passer ind i den her kategori. Jamen altså som bare bliver tabt på gulvet og som er de sådan mest hardcore af dem og de mest udsatte af de her brugere og de bliver tabt på gulvet. Dem er der ikke rigtig noget for.”

Informanten fra Kirkens Korshær mener også, at fokus med den nye hjemløse reform bliver på de bedst fungerende af de hjemløse. Han udtaler således:

“Og miljøet, det bliver slemmere og slemmere. Det som tallene ikke viser, det er at dem der er tilbage nu, fordi nu gør man så stor en indsats med Housing First, så man laver creaming: Man

tager sådan de bedste af dem. De bedste af de dårlige og får dem bragt i bolig. Nå, jamen det er faldet. Så kan vi godt spare lidt på den problematik. Ja, men de er faktisk tilnærmelsesvis tungere, dem der er tilbage. Og det er et stort problem.”

Ud over at være enig med SAND i at man glemmer de mest udsatte hjemløse, mener han dermed også at gruppen af de mest udsatte hjemløse, er blevet mere udsat gennem årene. Dette er også den sociale viceværts erfaring:

“Men de bliver mere og mere kaotiske. Psykisk syge. Personlighedsforstyrrelser. Og ikke diagnosticerede psykiske sygdomme og et voldsomt misbrug. Så meget mere kaotisk end det var. Dem jeg møder i dag har en helt anden adfærd, som gør det sværere, eller måske ikke sværere, i hvert fald anderledes at hjælpe dem.”

På den måde er informanterne enige om at Housing First sandsynligvis er en indsats, som vil hjælpe mange, men de gør opmærksomme på restgruppen og at denne gruppe ikke bør glemmes. Det at kunne varetage en bolig i sig selv, kan desuden ses som en kapabilitet. Informanterne fra SAND beretter således:

Informant2 *“Altså vi ser folk der får lejligheder, fordi nu skal de skaffe en lejlighed hurtigt og så skaffer de lejligheder eller rækkehuse ude, sådan helt ude i udkantsbyerne og giver til en der har levet et kaotisk liv på gaden, så får han lige pludselig et rækkehus med have. Han aner ikke engang hvordan man skal tømme en postkasse. Hvordan skal han så kunne passe en have og passe en lejlighed.”*

Informant1: *“Og så går der 5 minutter og så ser man dem hernede igen.”*

Informant2: *“Ja, det er så dumt. Det er så synd, fordi det er jo endnu et nederlag. Det er jo folk der skal have meget mere støtte. Nogle af dem.”*

Det er dermed ikke alle der er i stand til at kunne bo i en lejlighed eller i en anden bolig, og at understøtte de enkelte i at bo selv kan være en vanskelig sag, der kræver den rette støtte.

Lukning af paragraf 104 nat pladserne i Aarhus Kommune

Aarhus Kommune skriver at de i de seneste år har overskredet deres budgetter, især på det specialiserede socialområde, da der er kommet flere aarhusianere med specialiserede behov og at de derfor må skære i deres budgetter på området i de kommende år. Samtidigt vil de have et øget fokus på forebyggelsesindsatser, således at færre mennesker fremtidigt får behov for omfattende hjælpeindsatser. Dette kræver dog at pengene må findes andre steder. Der skal desuden flere penge til, at hjemløseområdet indstilles til Housing First indsatsen (Sociale forhold og beskæftigelse, spareplan 2023-2026, s. 1) Derudover vil de foretage en omlægning af forsorgshjemspadser til Housing First pladser ved at etablere fx skæve boliger eller bomiljøer med tilknyttede ACT-bostøtter (Sociale forhold og beskæftigelse, spareplan 2023-2026, s. 14). Aarhus Kommunes afdeling for sociale forhold og beskæftigelse har således udformet en liste på 19 punkter, hvor de ønsker at spare. Punkt 8 omhandler reduktion af akutkapaciteten på forsorgsområdet og punkt 10 en omlægning af forsorgsområdet (Sociale forhold og beskæftigelse, spareplan 2023-2026, s. 2). Kommunen foreslår på baggrund af de seneste års nedgang i antallet af hjemløse i kommunen, at akutpladserne på Forsorgshjemmet Nord nedlægges, hvor de, med udgangspunkt i tal fra 2022, har oplevet en lav belægning. De vil også opnå besparelser på kapacitetstilpasning på Kirkens Korshær akutte pladser og på Kirkens Korshærs forsorgshjem Tre Ege fra 2024. De skriver dog også, at Kirkens Korshær fortsat skal være en aktør i Aarhus på hjemløseområdet (Sociale forhold og beskæftigelse, spareplan 2023-2026, s. 10-11). Derudover vil Aarhus Kommune iht. punkt 9 spare på dagtilbud og væresteder, samt lukning af disse i yderpunkterne, da de forventer et fald i efterspørgslen på baggrund af det fald de har set i antallet af hjemløse i kommunen (Sociale forhold og beskæftigelse, spareplan 2023-2026, s. 12-13). Da jeg spørger informanten fra Kirkens Korshær om der ikke vil være natvarmestuer i Aarhus kommune mere, svarer han:

”Nul og det er en katastrofe. Det er der i Aalborg, Odense og i København. Og det er der ikke her. Og der siger man så. Rådmanden siger, og den øverste del af embedsværket, de siger: Jamen, altså vi har jo de pladser. Folk, de behøver jo ikke at blive ude på gaden. Det eneste de

skal give, er deres CPR-nummer hvor svært kan det være. Og det er fordi de ikke kender den virkelighed der er i det. Fordi der er nogle, de har måske ikke lige det allerbedste forhold til kommunen og vi kan i hvert fald vores folk der er der om natten, de kan somme tider skabe den tillid til dem der kommer der. Så kan de sige: Ved du hvad, skal vi ikke lige prøve og snakke med kommunen, så du får lidt hjælp til det der? Og somme tider, så lykkes det faktisk, men det forudsætter jo at man har fat i dem og det har man der på 104-tilbuddet. Men det vil ikke være mere nu.”

I ovenstående citat ses det er informanten er bekymret for at de pladser, der iht. hans erfaring blev brugt af de mest udsatte hjemløse, er blevet lukket. Det fremgår desuden af citatet at noget af det tillidsopbyggende sociale arbejde som går forud for at kunne modtage hjælp, i høj grad er foregået på 104-natpladserne. Medlemmerne fra SAND udtrykker ligeledes en stor bekymring for de mest udsatte hjemløse, ift. lukningen af tilbuddet:

Informant2: ”Ja og det er netop det her med at dem får de ikke refusion for og det er jo meget fint at de så vil sørge for at dem der ligesom kan, de kommer på Herberg og der er det så vi siger, at der bliver de andre tabt.”

Informant1: ”De gør de. Der er ikke plads til dem nogen steder.”

Informant2: ”Dem der ikke kan indordne sig. Dem der ikke kan honorere de krav der stilles til en på et Herberg. Der er ikke noget sted for dem mere her i Aarhus. Det er på gaden.”

Det fremgår af ovenstående citater fra informanter fra SAND og Kirkens Korshær at de er bekymrede for den gruppe der ikke kan indgå på 110-boformener, specielt idet natvarmstuerne er blevet lukket i kommunen.

Delkonklusion

Det fremgår af ovenstående analysedel at informanterne oplever at der er stor sandsynlighed for hjemløse-reformen og Housing First vil hjælpe mange. De er dog bekymrede for den restgruppe, som er

de mest udsatte mennesker, der lever i hjemløshed, og som af den ene eller anden årsag ikke kan indgå i 110-boformerne. Det at være i stand til at bo i egen bolig ses desuden som en kapabilitet og er derfor ikke noget som alle. Den særlige støtte og det at være henvist til den rigtige boform er derfor væsentlig. Der ses desuden en bekymring over lukningen af natvarmestuerne i Aarhus Kommune, idet det er informanternes oplevelse at de mest udsatte hjemløse og dem der ikke kunne indgå i 110-borformerne søgte derhen, hvor muligheden for et tillidsopbyggende arbejde også fandt sted.

Konklusion

Jeg har igennem analysen forsøgt at besvare min problemformulering: *Hvordan skabes der grobund for at de dårligst stillede personer i hjemløshed får en reel mulighed for at kunne tilgå deres rettigheder og udvikle et større omfang af kapabiliteter?* For at gøre dette har jeg i den første delanalyse beskæftiget mig med hvilke udfordringer der kan være for målgruppen i forbindelse med at tilgå deres rettigheder. På baggrund af dette kan jeg bl.a. konkludere at det at tilrettelægge og planlægge sin tilværelse kan være vanskeligt for mennesker der lever i hjemløshed og med forskellige former for udsathed. Derudover konkluderer jeg at flere hjemløse og mennesker der lever med andre former for udsathed, har voldsomme oplevelser med i bagagen som kan påvirke deres tillid til andre mennesker og det offentlige.

I den anden delanalyse har jeg beskæftiget mig med hvordan det sociale arbejde kan tilrettelægges på en måde så personer i hjemløshed og der lever med andre udsathed i højere grad kan tilgå deres rettigheder og udvikle deres kapabiliteter. Jeg konkluderer her at en fleksibel tilrettelagt og individuelt orienteret tilgang er frugtbar. Derudover ses det tillidsopbyggende arbejde som indgangen til det videre sociale arbejde. Det at møde alle mennesker med respekt, anerkendelse og som ligeværdige mennesker og at fokus ikke ligger på de problematikker som den enkelte har, ses ligeledes som gavnligt i det sociale arbejde. Derudover kan peer support og dermed fællesskaber mellem mennesker, der har lignende erfaringer, danne grobund for videre udvikling.

I tredje delanalyse ser jeg på tilrettelæggelsen af det sociale arbejde på det organisatoriske plan. Her konkluderer jeg at bisidning udfylder to overordnede roller, på den ene side at etablere en kontakt mellem borgere og en given offentlig instans og på den anden side en sikring af borgerens rettigheder. Kontakten og samarbejdet i tilfældet med bisidning hviler på bisidderens og borgerens skuldre, de

offentlige instanser der ydes følgeskab til, ændrer således ikke praksis. Derudover konkluderer jeg at NGO'erne spiller en særlig rolle, som er et supplement til den rolle som kommunen spiller, og at de også anerkendes for den de bidrager med fra kommunens side. Dog virker samarbejdet på frontlinjeniveau både i forhold til NGO'erne og kommunen samt i et tværsektorielt eksempel ukoordineret. Det kunne således forbedres ved eksempelvis at ansætte et individ eller en underafdeling, der havde til opgave at varetage samarbejdet på tværs. På den måde kunne samarbejdet blive mere etableret og ikke så personbundet, som analysen viser det er tilfældet i dag.

Derudover kunne en højere grad af borgerinddragelse bl.a. i form af inddragelse af de hjemløses landsorganisation SAND være gavnlig, idet disse bringer brugerperspektivet til bordet og således hvordan det opleves som hjemløs at skulle navigere i systemet. Inddragelsen ville være særlig frugtbar i de to første faser af en policy, som indbefatter identificeringen af problemer samt løsninger til hvordan disse kunne imødegås. Der kunne endvidere forekomme et større samarbejde i driften, eksempelvis ved at en fast person fra borgerservice og/eller andre offentlige instanser kunne møde op i SANDs lokaler eller værestedets lokaler en gang ugentligt eller en gang hver anden uge og kunne tage de sager fx i forhold til nemID eller opskrivning af akutbolig med de hjemløse og udsatte der kommer der.

I forhold til den sidste delanalyse i specialet, handler denne om implementeringen af hjemløse reformen fra 2023. På baggrund af analysen ses det at informanterne er enige i at denne sandsynligvis vil hjælpe mange mennesker ud af hjemløshed. Dog ligger bekymringen på restgruppen, som på baggrund af informanternes erfaringer anslås at være de mest udsatte hjemløse. Ved kun at fokusere på den nye reform risikerer man således at

de allermest udsatte hjemløse risikerer at blive tabt, bl.a. fordi refusionsordningen er bygget op på en sådan måde, at refusionen for den særligt tilrettelagte bostøtte i form af paragraf 85a samt refusionen for paragraf 107 tilbuddene kun tildeles såfremt visiteringen til disse sker på paragraf 110 stederne, hvor nogle af de hjemløse ikke kan indgå. Ifølge informanter søgte de af de hjemløse, der af den ene eller anden grund ikke kunne eller ville indgå i 110-boformerne bl.a. over på natvarmestuen i Nattjenesten, som blev lukket på baggrund af at antallet af hjemløse har været faldende og at Kommunen skulle spare penge og bruge flere penge til Housing First indsatsen.

På den måde er der flere mulige løsninger på det organisatoriske plan i forhold til at kunne forbedre muligheden for at de dårligst stillede mennesker der lever i hjemløshed kan tilgå deres rettigheder.

Derudover ses det nære tillidsopbyggende, fleksible individuelt tilrettelagte arbejde som en indgang til

den videre hjælp. Et arbejde der ofte udføres af NGO'er men også for kommunalt ansatte socialarbejdere, såsom den sociale vicevært. Desuden kan Peer supporten særligt i SAND, men også i flere af de andre organisationer danne grobund for videre udvikling og dermed opnåelsen af flere kapaciteter, altså reelle muligheder.

Litteraturliste

- Aalborg Kommune, set d. 26. maj 2024: <https://www.aalborg.dk/mit-liv/sundhed-og-omsorg/udsatte-og-saarbare/hjaelp-til-bolig/opgangsfaellesskaber>
- Aarhus Kommune, Langvarig hjemløshed skal være fortid i Aarhus, set d. 30. maj 2024: <https://aarhus.dk/nyt/sociale-forhold-og-beskaeftigelse/msb-2023/juni-2023/langvarig-hjemloeshed-skal-vaere-fortid-i-aarhus>
- Aarhus Kommune: Partnerskab - En vej ud af hjemløshed, set d. 29.04.2024: <https://aarhus.dk/demokrati/projekter-og-samarbejder/samarbejde-i-civilsamfundet/partnerskab-en-vej-ud-af-hjemloeshed#hvem-er-vi--8f>
- Anderson I. & Ytrehus S. 2012 “*Re conceptualising Approaches to Meeting the Health Needs of Homeless People*” i Journal of Social Policy; Cambridge, vol. 41 issue 3, 551-568.
DOI:10.1017/S0047279412000220:
<https://www.proquest.com/socscijournals/docview/1938512322/abstract/A2D4BC88E4564EAE/PQ/7?accountid=8144&sourcetype=Scholarly%20Journals>
- Benjaminsen L., 2023, “*Housing First i Kommunen - En kvalitativ undersøgelse af muligheder og udfordringer i omstillingen til Housing First på hjemløshedsområdet*” VIVE, Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd, København K:
<https://www.vive.dk/da/udgivelser/housing-first-i-kommunen-lxmpqe1x/>
- Benjaminsen L. & Enemark M. H. & Jeppesen T., 2020, “*Hjemløshed i ungdommen – En registerbaseret undersøgelse af unges forløb før og efter en hjemløshedssituation.*” VIVE, Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd, København K:
<https://www.vive.dk/da/udgivelser/hjemloeshed-i-ungdommen-3x8l14vo/>
- Benjaminsen, L., & Enemark, M. H., 2024, “*Brug af velfærdssystemet blandt borgere i hjemløshed: En registerbaseret undersøgelse af brug af velfærdssystemets indsatser og ydelser*”

blandt borgere i hjemløshed.” VIVE - Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.:

<https://www.vive.dk/da/nyheder-og-debat/2024/borgere-i-hjemloeshed-goer-brug-af-mange-forskellige-velfaerdsydelser/>

- Benjaminsen, L., 2022, “Hjemløshed i Danmark 2022 - National kortlægning”, VIVE, Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd, København K:
<https://www.vive.dk/media/pure/ozokjnv/9732199>
- Bengtsson T. T. & Mølholt A.K. (2020) *Forskning med børn og unge: Etik og etiske dilemmaer*. Vol. 1. Hans Reitzels Forlag. København. ISBN elektronisk: 97-887-412-8054-7
https://www.moodle.aau.dk/pluginfile.php/2762950/mod_resource/content/1/Anonymisering%20i%20kvalitative%20undersøgelser.pdf
- Borger.dk, Kontanthjælp: set. d. 6. maj, 2024:
<https://www.borger.dk/arbejde-dagpenge-ferie/Dagpenge-kontanthjaelp-og-sygedagpenge/Kontanthjaelp/Kontanthjaelp-under-30-med-uddannelse>
- Brown L. D. (1983) *Managing Conflict at Organizational Interfaces*. Addison-Wesley (213 - 262).
https://www.moodle.aau.dk/pluginfile.php/2762998/mod_resource/content/1/Brown%20%281993%29%20Managing%20Conflict%20at%20Organisational%20Interfaces%20213-262.pdf
- Canavan R. & Barry M. M. & Metanov A. & Barros H. & Gabor E., 2012, “Service provision and barriers to care for homeless people with mental health problems across 14 European capital cities”. I *Scholarly Journal, BMC Health Services Research*, London, Vol 12 DOI:10.1186/1472-6963-12-222:
<https://www.proquest.com/docview/1080771261?pq-origsite=primo&sourcetype=Scholarly%20Journals>
- Charmaz, K. (1990) ‘Discovering’ chronic illness: Using grounded theory. *Social Science & Medicine*, vol. 30, nr. 11, (1161-1172) :
https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/027795369090256R?fr=RR-2&ref=pdf_download&rr=7cbe93b9ef7fab3
- Danske love, Servicelovens paragraf 85, set d. 22. januar 2024:
<https://danskelove.dk/serviceloven/85>

- Danske love, Servicelovens paragraf 107 , set d. 22. januar 2024:
<https://danskelove.dk/serviceloven/107>
- Danske love, Servicelovens paragraf 108, set d. 22 januar 2024:
<https://danskelove.dk/serviceloven/108>
- Danske love, Servicelovens paragraf 110, set d. 22. januar 2024:
<https://danskelove.dk/serviceloven/110>
- Ejrnæs M. & Guldager J. (2008) *Helhedssyn og forklaring: i sociologi, socialt, sundhedsfagligt og pædagogisk arbejde. Vol. 1, oplag 5.* Akademisk Forlag. ISBN: 978-87-500-3985-3
- Elov, paragraf 85a, set d. 23. maj 2024: <https://www.elov.dk/serviceloven/paragraf/85a/>
- Foreningen Gadeliv, set d. 20. marts 2024:
<https://gadeliv.org/>
- Foreningen Gadeliv, poverty walks, set d. 20. marts 2024:
<https://gadeliv.org/povertywalk/>
- Hammerslevóttir O. & Nielsen, S. P. P. 2017: “*Gadejuristen (The street lawyers) Offering legal aid to socially marginalized people*”. I Outsourcing Legal Aid in the Nordic Welfare States, s. 169-191: <https://www-scopus-com.zorac.aub.aau.dk/record/display.uri?eid=2-s2.0-85042504296&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&sid=558d66e0b45aaae1757df38b80991d5e&sot=b&sdt=cl&cluster=scoaffilctry%2C%22Undefined%22%2C%22Netherlands%22%2C%22Sweden%22%2C%22Germany%22%2C%22Norway%22%2C%22Denmark%22%2C&s=TITLE-ABS-KEY%28%22street%22+AND+%22outreach%22+AND+%22work%22+AND+%22homeless%22%29&sl=36&sessionSearchId=558d66e0b45aaae1757df38b80991d5e&relpos=3>
- Honneth, A. (1992) *Kamp om anerkendelse*, (1. udgave, 5. oplag) Hans Reitzels Forlag, København
- Iversen, 2023:
<https://www.vive.dk/da/udgivelser/indsatser-til-de-mest-udsatte-hjemloese-i-danmark-4v193pvj/>
- Juul, S., 2009: “*Recognition and judgement in social work: Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*”. I Journal of Social Work, 2009, Vol.12 (4), S.403-417

- Juul S. & Pedersen K. B. (2012) *Videnskabsteoretiske retninger og projektarbejdet*. I Juul S. & Pedersen, K. B. (red.) *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori. En indføring*. København: Hans Reitzels Forlag (399-430)
https://www.moodle.aau.dk/pluginfile.php/2795615/mod_resource/content/0/Juul%2C%20Søren%20%20Kirsten%20Bransholm%20Pedersen%20%282012%29%20Videnskabsteoretiske%20retninger%20og%20projektarbejdet.pdf
- Kirkens Korshær, kontakt, set d. 31. januar 2024:
<https://kirkenskorshaer.dk/aarhus/om-kirkens-korshaer-aarhus/kontakt-kirkens-korshaer-aarhus>
- Kirkens Korshær, Om Kirkens Korshær, set d. 26. januar 2024
<https://kirkenskorshaer.dk/om-kirkens-korshaer>
- Knutazårg M. & Nordfelt M., 2007, “*The shelter as the recurrent solution to homelessness*”. I *Sociologisk Forskning*, Vol 44, issue 4 s. 30-57: <https://www-scopus-com.zorac.aub.aau.dk/record/display.uri?eid=2-s2.0-38549124851&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&sid=1e0fdaf0e7813b677922a7ee84cd367c&sot=b&sdt=cl&cluster=solang%2C%22English%22%2C%22Swedish%22%2C%22Bscoaffilctry%2C%22Denmark%22%2C%22C%22Sweden%22%2C&s=TITLE-ABS-KEY%28%22Homeless%22+AND+%22Voluntary%22%29&sl=43&sessionSearchId=1e0fdaf0e7813b677922a7ee84cd367c&relpos=1>
- Lee, W., & Donaldson L. P., 2018, “*Street outreach workers’ understanding and experience of working with chronically homeless populations*”. I *Journal of Poverty*, 22(5), s. 421-436.:
<https://www-tandfonline-com.zorac.aub.aau.dk/doi/full/10.1080/10875549.2018.1460737>
- Mead, S., Hilton, D., & Curtis, L., 2001, “*Peer support: a theoretical perspective*.” *Psychiatric rehabilitation journal*, 25(2), 134.:
https://kjdk.aub.primo.exlibrisgroup.com/permalink/45KBDK_AUB/159qapk/cdi_proquest_miscellaneous_72368027
- MitID.dk. Set d. 17.04.24:
<https://www.mitid.dk/hjaelp/hjaelpunivers/mitid-og-legitimation/>

- Müller, M., 2019, “*Aktiv medborger eller praktisk gris? - Brugerperspektiv på inddragelse i socialt arbejde*”. I Dansk Sociologi vol. 13, s. 35-57.
- Monrad M. & Olesen S. P. (2018) *Forskningsmetode i socialt arbejde*. Vol 1 Hans Reitzels Forlag, København. ISBN: 987-87-412-6388-5
- Nussbaum M., 2021, “*At skabe kapabiliteter – hen mod et retfærdigt samfund*”. Vol. 1 udgave 1. ISBN: 978-87-93535-52-7
- Packer M (2011), *The Qualitative Research Interview*. I Packer, M. *The Science of Qualitative Research*. New York: Cambridge University Press, (42-56)
- Rosenberg, A. W., 2023, “*Omsorg, anerkendelse og magt - En sociologisk undersøgelse af relationer i gadeplansarbejde med “samfundets absolut udstødte”*”, Sociologi, Københavns Universitet.
- SAND, Hjemløse - ikke holdningsløse, set d. 26. januar 2024
<https://sandudvalg.dk/hvad-er-sand/hjemlose-ikke-holdningslose/>
- Sandudvalg-Bisiddere, set d. 26. maj 2024:
<https://sandudvalg.dk/for-hjemloese/bisiddere/>
- Sandudvalg-Hvad er SAND, set. d. 26. maj 2024:
<https://sandudvalg.dk/hvad-er-sand/>
- Social- og boligstyrelsen, ACT, set d, 23 januar 2024:
<https://sbst.dk/voksne/hjemloeshed/housing-first-tilgangen/evidensbaserede-bostoettemetoder/metoden-act>
- Social og boligministeriet, 2021, ICM, set d. 24. 05.24:
<https://www.sbst.dk/udgivelser/2021/icm-metodemanual>
- Social og boligministeriet, 2021, CTI, set d. 24.05.24: <https://www.sbst.dk/udgivelser/2021/cti-metodemanual-til-hjemloeshedsomraadet>
- Social- og boligstyrelsen, Evidensbaserede bostøttemetoder, set d. 22. januar 2024:
<https://sbst.dk/voksne/hjemloeshed/housing-first-tilgangen/evidensbaserede-bostoettemetoder>

- Social- og boligstyrelsen, Det sociale frikort, set d. 14. marts 2024: <https://sbst.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling/socialt-frikort>
- Social-, bolig- og ældreministeriet, det sociale frikort er blevet permanent, set. d. 27. maj 2024: <https://www.sm.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2024/maj/det-sociale-frikort-er-blevet-permanent>
- Social-, Bolig og Ældreministeriet, initiativer og indsatser til personer i hjemløshed, set d. 14. marts: <https://sm.dk/arbejdsomraader/udsatte-voksne/hjemloeshed/initiativer-og-indsatser-til-personer-i-hjemloeshed>
- Tortzen, A., 2017, ”Samskabelse som fortælling og praksis - et kritisk blik på den aktuelle samskabelsesdebat.” Udenfor nummer, (34), s. 4-13: <https://centerforborgerdialog.dk/wp-content/uploads/2017/10/34-UdenForNummer.pdf>
- Villadsen K., 2008, “‘Pylophonic’ welfare: Luhmann’s systems theory applied to modern social work. I International Journal of Social Welfare. Vol 17, issue 1s. 65-73: <https://www-scopus-com.zorac.aau.dk/record/display.uri?eid=2-s2.0-36749072141&origin=resultslist&sort=plf-f&src=s&sid=1e0fdaf0e7813b677922a7ee84cd367c&sot=b&sdt=cl&cluster=solang%2C%22English%22%2C%22Swedish%22%2C%22Bscoaffilctry%2C%22Denmark%22%2C%22C%22Sweden%22%2C&s=TITLE-ABS-KEY%28%22Homeless%22+AND+%22Voluntary%22%29&sl=43&sessionSearchId=1e0fdaf0e7813b677922a7ee84cd367c&relpos=0>